

MDG
ARQ

Memòria d'Intervenció Arqueològica

Control arqueològic i
documentació de la muralla
d'Alió a la finca núm. 16 del c. del
Pou, motivat pels moviments de
terres i deconstruccions
derivades de la construcció d'un
habitatge unifamiliar (Alió, Alt
Camp)

Data: 26/09/2022 a 05/10/2022, Expedient ARQ002-3920-2022 (501 K121 N-037-2022/2-38357)

Data: 14/10/2022, Expedient Arq002-4122-2022 (501 K121 N-037-2022/3-38583)

ENCÀRREC:
Gemma Borjas & Ricard Santacreu

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA I REDACCIÓ DE LA MEMÒRIA:
Moisés Díaz García

TORREDEMBARRA, novembre de 2022

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ I MOTIUS DE LA INTERVENCIÓ	2
2. SITUACIÓ I CONTEXT	9
3. REFERÈNCIES HISTÒRIQUES I ANTECEDENTS	13
4. DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS I METODOLOGIA	27
5. DESCRIPCIÓ I RESULTATS.....	29
7. CONCLUSIONS.....	50
8. BIBLIOGRAFIA	55
11. PLANIMETRIA	56

1. INTRODUCCIÓ I MOTIUS DE LA INTERVENCIÓ

En el mes de maig de 2022 l'arquitecta Sra. Patricia Rodríguez Triguero es va ficar en contacte amb l'arqueòleg Moisès Díaz García, com a representant de la propietat de la finca núm. 16 del carrer del Pou d'Alió. La raó venia motivada perquè havia fet lliurament del projecte de construcció d'un edifici unifamiliar en aquesta finca, amb la sol·licitud de llicència per tal de començar la seva execució.

Donat que el límit oriental d'aquesta finca està definit per l'antiga muralla medieval de la vila - protegida amb la màxima categoria patrimonial com a Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN)-, perfectament recognoscible en el tram descrit, i que amb la sol·licitud de llicència i projecte constructiu no s'havia adjuntat el pertinent estudi arqueològic de paraments amb les dades de l'afectació de la muralla, no es va atorgar llicència. El que es va fer des dels Serveis Territorials de Cultura va ser sol·licitar el pertinent estudi, amb la proposta constructiva de l'arquitecta i el tractament de restes, de cara a valorar-ne la viabilitat.

La propietat va encarregar-ne l'estudi a l'arqueòleg Moisès Díaz García, que es va realitzar –el treball de camp- el dia 1 de juny de 2022. Un cop presentats els resultats en forma de memòria d'intervenció arqueològica, aquests es van incorporar a la modificació del projecte de construcció original, per tal de fer-lo compatible amb el tram de muralla conservat.

Un cop examinat per la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de Tarragona, amb la referència d'expedient 164-2022-T, aquesta va emetre resolució provisional respecte al Modificat de Projecte bàsic i executiu habitatge unifamiliar entre mitgeres, carrer del Pou núm. 16, Alió, amb les següents condicions:

- Les deconstruccions projectades d'elements que recolzen en la fortificació medieval, així com totes les afectacions de subsòl i els moviments de terra s'han d'executar sota control arqueològic.
- Cal completar la documentació arqueològica de la fortificació i dels seus elements associats, en aquells trams que han de ser descoberts arran del rebaix de subsòl i de les deconstruccions proposats en el projecte. En el cas que els resultats arqueològics derivin en un entramat constructiu incompatible amb la fonamentació projectada, s'haurà de modificar aquesta última per tal de fer-la compatible amb la preservació de la fortificació medieval.

Per tal de donar compliment als condicionants de l'acord de la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de Tarragona, un cop obtinguda la llicència d'obres, els propietaris i promotors de l'obra, la Sra. Gemma Borjas Lozano i el Sr. Ricard Santacreu Massó, han tornat a encarregar a l'arqueòleg Moisès Díaz la direcció del control dels treballs d'enderroc i de moviments de terres derivats de l'inici de les obres. Aquests treballs s'han dut a terme entre els dies 26 de setembre i 5 d'octubre de 2022, amb la preceptiva autorització del Departament de Cultura de la Generalitat, expedient ARQ002-3920-2022 (501 K121 N-037-2022/2-38357). En el transcurs d'aquesta intervenció i degut a la troballa d'elements patrimonials desconeguts, concretament dos trams de mines d'aigua, els treballs de rebaix es van aturar sense haver finalitzat totalment la superfície prevista. Immediatament es va posar en coneixement de l'arqueòloga dels Serveis Territorials de Cultura de la Generalitat de Catalunya la troballa, i es va plantejar la realització d'un informe preliminar de resultats i d'un projecte de tractament de restes, per tal de què aquest fos aprovat i es poguessin finalitzar els rebaixos previstos per tal d'executar el projecte constructiu aprovat. A tal efecte es va lliurar informe preliminar i proposta de tractament de restes a l'Ajuntament d'Alió, el qual va respondre com assabentat en tràmit d'audiència a través del seu alcalde, Sr. Francesc Jofré Vallvé. Seguidament es va presentar una proposta i sol·licitud arqueològica de tractament de restes, per tal de poder executar-la amb la preceptiva autorització del Departament

de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Aquesta sol·licitud rebé finalment l'autorització, proposada favorablement des del Servei del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic, per dur a terme els treballs de tractament de restes el dia 14 d'octubre de 2022. Aquesta es va fer amb la preceptiva autorització del Departament, expedient Arq002-4122-2022 (501 K121 N-037-2022/3-38583), posant fi d'aquesta manera a la intervenció arqueològica requerida.

Les dades del projecte són:

INTERVENCIÓ	"Carrer del Pou, 16 – Muralla d'Alió (Alió, Alt Camp)
PROJECTE	"Modificat de Projecte bàsic i executiu d'habitatge unifamiliar entre mitgeres situat al carrer del Pou núm. 16 d'Alió"
PROMOTORS PROPIETARIS	Gemma Borjas Lozano NIF 47639980B Tel. 659810452 / gemmaborjas@gmail.com Ricard Santacreu Massó NIF 47764312M 635326620 / ricardsantacreu@gmail.com Carrer del Pou, 16 ALIÓ 43813
ARQUITECTA	Patricia Rodríguez Triguero Arquitecta col·legiada núm. 37858-5 Carrer d'Apodaca, 5, esc. B, 5è 1a 43004 TARRAGONA Tel. 646004586 / pri.arquitectes@gmail.com
ARQUEÒLEG DIRECTOR	Moisés Díaz García C/ Alt de Sant Pere, 8 43830 TORREDEMBARRA Tel. 667340831 / moisesu@msn.com

Resolució dels permisos:

Expedient ARQ002-3920-2022 (501 K121 N-037-2022/2-38357) d'autorització d'una intervenció arqueològica preventiva al carrer del Pou, 16 – Muralla d'Alió (Alió, Alt Camp), segons el procediment establert en l'article 14 i següents del Decret 78/2002, de 5 de març, del reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

Antecedents

1. En data 29 de maig de 2022 la directora dels Serveis Territorials de Tarragona del Departament de Cultura va autoritzar una intervenció arqueològica de control i documentació arqueològica al carrer del Pou, 16 – Muralla d'Alió (Alió, Alt Camp), l'1 de juny de 2022, sota la direcció de l'arqueòleg Moisès Díaz García..
2. En data 22 de juny de 2022 la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de Tarragona va autoritzar el modificat del Projecte bàsic i executiu habitatge unifamiliar entre mitgeres, carrer del Pou núm. 16, d'Alió (Alt Camp) amb les condicions de executar les deconstruccions projectades i els moviments de terres sota control arqueològic, així com completar la documentació amb els nous trams defensius que se'n puguin recuperar.

Fets

1. En data 31 d'agost de 2022 (núm. registre 9015-1704755/2022), el senyor Moisès Díaz García, arqueòleg, en nom de la senyora Gemma Borjas Lozano, propietària, va presentar una nova petició d'autorització d'una intervenció arqueològica preventiva al Carrer del Pou, 16 d'Alió – Muralla d'Alió (Alt Camp), del 26 de setembre al 5 d'octubre de 2022, sota la direcció de l'arqueòleg Moisès Díaz García.
2. En data 1 de setembre de 2022, l'arqueòloga dels Serveis Territorials de Tarragona va emetre informe favorable sobre la sol·licitud esmentada.
3. El dia 2 de setembre de 2022, el Servei d'Arqueologia i Paleontologia va proposar autoritzar la intervenció.

Motivació

Acord de la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de data 22 de juny de 2022 – execució del modificat del Projecte bàsic i executiu habitatge unifamiliar entre mitgeres, carrer del Pou núm. 16, d'Alió (Alt Camp)

Fonaments de dret

1. Article 47 i següents de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català (DOGC núm. 1807).
2. Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC núm. 3594).
3. Decret 304/2011, de 29 de març, de reestructuració del Departament de Cultura (DOGC núm. 5849, de 31.3.2011); i Resolució CMC/254/2010, de 8 de gener, de delegació de competències de la persona titular de la Direcció General del Patrimoni Cultural en les persones directores dels Serveis Territorials del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació (DOGC núm. 5566, de 12.2.2010).

Resolució

Per tot això, **resolc**:

1: Autoritzar la realització d'una intervenció arqueològica preventiva d'acord amb les següents dades i condicions:

Lloc de la intervenció: Carrer del Pou, 16 – Muralla d'Alió (Alió, Alt Camp)

Persona o institució autoritzada: Gemma Borjas Lozano

Direcció de la intervenció arqueològica: Moisés Díaz García

Activitat autoritzada: control i documentació arqueològica

Termini de realització de la intervenció: del 26 de setembre al 5 d'octubre de 2022

Lloc de dipòsit provisional de les restes: magatzems de l'arqueòleg director

La intervenció arqueològica autoritzada haurà de ser realitzada d'acord amb les disposicions de la Llei 9/1993, del patrimoni cultural català, i del Decret 78/2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic, així com en els termes descrits en la documentació presentada per a la tramitació de l'expedient.

El termini de dos anys previst per a la presentació de la memòria, s'entendrà que comença a comptar a partir del dia en què ha finalitzat la intervenció.

2. **Notificar** aquesta resolució, que no exhaureix la via administrativa, a la persona o entitat interessada i comunicar-li que contra aquesta pot interposar-hi recurs d'alçada davant la consellera de Cultura, en el termini d'un mes a comptar de l'endemà de la recepció d'aquesta notificació.

Notificar, així mateix, aquesta resolució a l'ajuntament del municipi afectat, i comunicar-li que contra aquesta pot interposar-hi recurs contenciós administratiu davant el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, en el termini de dos mesos a comptar de l'endemà de la recepció d'aquesta notificació. Potestativament, dins el mateix termini, podrà efectuar el requeriment previ previst a l'article 44 de la Llei 29/1998, de 13 de juliol, de la jurisdicció contenciosa administrativa.

P.d. Resolució CMC/254/2010, DOGC 12.2.2010
La directora dels Serveis Territorials

Expedient Arq002-4122-2022 (501 K121 N-037-2022/3-38583) d'autorització d'una intervenció arqueològica preventiva de tractament de restes no extretes, control i documentació al carrer del Pou, 16 – Muralla d'Alió (Alió, Alt Camp), segons el procediment establert en l'article 14 i següents del Decret 78/2002, de 5 de març, del reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

Antecedents

1. Amb data 29 de maig de 2022 la directora dels Serveis Territorials de Tarragona del Departament de Cultura va autoritzar una intervenció arqueològica de control i documentació arqueològica al carrer del Pou, 16 – Muralla d'Alió (Alió, Alt Camp), l'1 de juny de 2022, sota la direcció de l'arqueòleg Moisés Díaz García.
2. En data 22 de juny de 2022 la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de Tarragona va autoritzar el modificat del Projecte bàsic i executiu habitatge unifamiliar entre mitgeres, carrer del Pou núm. 16, d'Alió (Alt Camp) amb les condicions de executar les deconstruccions projectades i els moviments de terres sota control arqueològic, així com completar la documentació amb els nous trams defensius que se'n puguin recuperar.
3. Amb 2 de setembre de 2022 la directora dels Serveis Territorials de Tarragona del Departament de Cultura va autoritzar una nova intervenció arqueològica al carrer del Pou, 16 – Muralla d'Alió (Alió, Alt Camp), del 26 de setembre de 2022, sota la direcció de l'arqueòleg Moisés Díaz García, per portar a terme el control i la documentació arqueològica els quals eren condicions de l'autorització de la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de Tarragona de data 22 de juny de 2022.
4. En data 4 d'octubre de 2022 el senyor Moisés Díaz García va registrar (núm. 9015-2018025/2022) l'informe arqueològic preliminar de la intervenció arqueològica executada del 26 de setembre al 5 d'octubre de 2022, on es conclou, entre altres, que s'han documentat dues mines d'aigua d'època contemporània en el subsòl del solar.

Fets

1. En data 7 d'octubre de 2022 (núm. registre 9015-2054173/2022), el senyor Moisés Díaz García, en nom de la senyora Gemma Borjas Lozano, propietària de la finca del carrer del Pou, 16 d'Alió (Alt Camp), va presentar una petició d'autorització d'una intervenció arqueològica preventiva de tractament de restes arqueològiques no extretes, control i documentació al carrer del Pou, 16 – Muralla d'Alió (Alió, Alt Camp), a executar el 14 d'octubre de 2022, sota la direcció de l'arqueòleg Moisés Díaz García. La documentació inclou la motivació del tractament de restes no extretes signada pel promotor de les obres, i l'assabentat i conformitat amb el tractament de restes no extretes de l'Ajuntament d'Alió.

2. Les restes, per a les que es sol·licita tractament de restes no extretes (eliminació parcial), són les següents:

UE	Descripció	Cronologia	Afectació
16	Mina d'aigua	Contemporània	Eliminació parcial
18	Mina d'aigua	Contemporània	Eliminació parcial

3. En data 10 d'octubre de 2022, l'arqueòloga dels Serveis Territorials va emetre informe favorable sobre l'esmentada sol·licitud, atès que les restes proposades pel seu tractament han estat correctament excavades i exhaustivament documentades, salvant-ne els seus valors culturals.

Portaferrissa, 1 (Palau Moja)
08002 Barcelona
Teléfono 933 162 740

	Doc. original signat per: Sonia Hernandez Almodovar 11/10/2022	Document electrònic garantit amb signatura electrònica. Podeu verificar la seva integritat al web csv.gencat.cat fins al 13/10/2025	Data creació còpia: 13/10/2022 10:03:18
		Original electrònic / Còpia electrònica autèntica CODI SEGUR DE VERIFICACIÓ 0H4RF0CJWN7WAZPMB2EXAH60LK7U2CTF	Pàgina 1 de 3

 Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural

4. En data 10 d'octubre de 2022, el Servei del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic va proposar autoritzar la intervenció.

Motivació

Acord de la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de data 22 de juny de 2022 – execució del modificat del Projecte bàsic i executiu habitatge unifamiliar entre mitgeres, carrer del Pou núm. 16, d'Alió (Alt Camp)

Fonaments de dret

1. Article 47 i següents de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català (DOGC núm. 1807).
2. Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC núm. 3594).

Resolució

Per tot això, **resolc**:

1. **Autoritzar** el tractament de restes no extretes i una intervenció arqueològica preventiva d'acord amb les dades i condicions següents:

Lloc de la intervenció: carrer del Pou, 16 – Muralla d'Alió (Alió, Alt Camp)

Persona o institució autoritzada: Gemma Borjas Lozano

Direcció de la intervenció: Moisès Díaz García

Activitat autoritzada: tractament de les restes relacionades al punt 2 dels Fets, control i documentació arqueològica

Termini de realització: 14 d'octubre de 2022

Lloc de dipòsit provisional de les restes: magatzems de l'arqueòleg director

La intervenció arqueològica autoritzada haurà de ser realitzada en els termes descrits en la documentació presentada per a la tramitació de l'expedient i d'acord amb les disposicions de la Llei 9/1993, del patrimoni cultural català, i del Decret 78/2002, del reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

El termini de dos anys previst per a la presentació de la memòria, s'entendrà que comença a comptar a partir del dia en què ha finalitzat la intervenció.

2. **Notificar** aquesta resolució, que no exhaureix la via administrativa, a la persona o entitat interessada i comunicar-li que contra aquesta pot interposar-hi recurs d'alçada davant el conseller de Cultura, en el termini d'un mes a comptar de l'endemà de la recepció d'aquesta notificació.

Notificar, així mateix, aquesta resolució a l'ajuntament del municipi afectat, i comunicar-li que contra aquesta pot interposar-hi recurs contenciós administratiu davant el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, en el termini de dos mesos a comptar de l'endemà de la recepció d'aquesta notificació. Potestativament, dins el mateix termini, podrà efectuar el requeriment

Portaferrissa, 1 (Palau Moja)
08002 Barcelona
Telèfon 933 162 740

	Doc. original signat per: Sonia Hernandez Almodovar 11/10/2022	Document electrònic garantit amb signatura electrònica. Podeu verificar la seva integritat al web csv.gencat.cat fins al 13/10/2025	Data creació còpia: 13/10/2022 10:03:18
		Original electrònic / Còpia electrònica autèntica CODI SEGUR DE VERIFICACIÓ 0H4RF0CJWN7WAZPMB2EXAH60LK7U2CTF	Pàgina 2 de 3

 Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural

previ previst a l'article 44 de la Llei 29/1998, de 13 de juliol, de la jurisdicció contenciosa administrativa.

La directora general del Patrimoni Cultural

Portaferrissa, 1 (Palau Moja)
08002 Barcelona
Telèfon 933 162 740

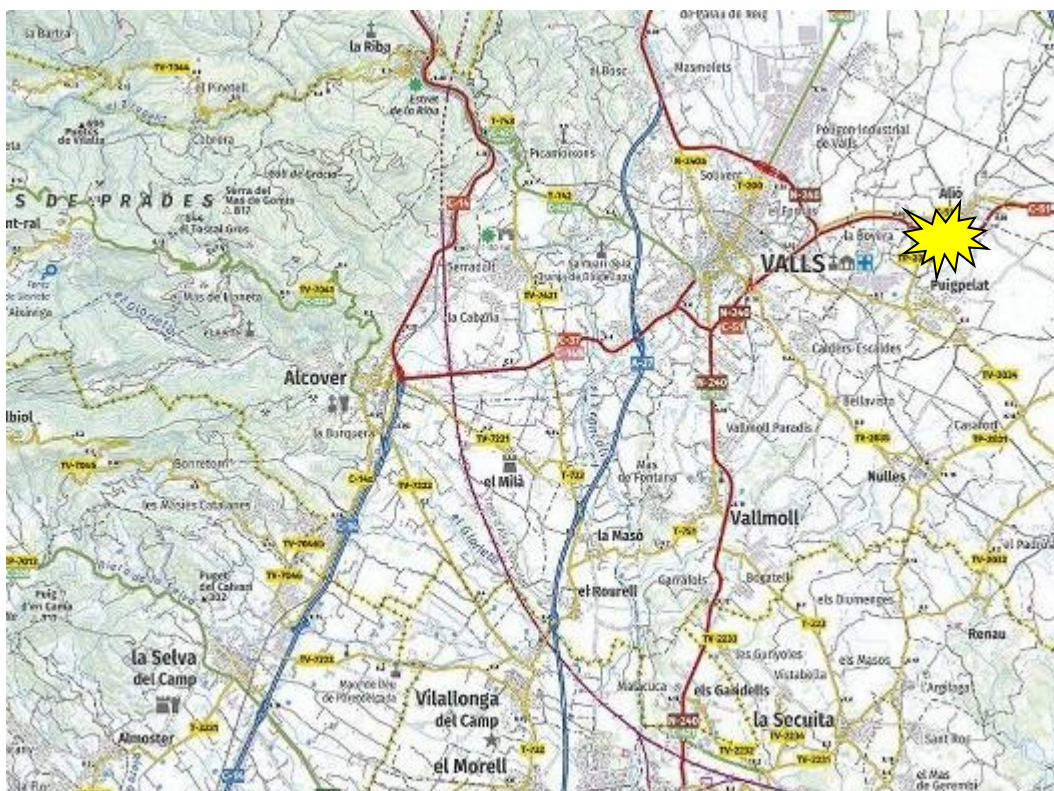
	Doc. original signat per: Sonia Hernandez Almodovar 11/10/2022	Document electrònic garantit amb signatura electrònica. Podeu verificar la seva integritat al web csv.gencat.cat fins al 13/10/2025	Data creació còpia: 13/10/2022 10:03:18
		Original electrònic / Còpia electrònica autèntica	
		CODI SEGUR DE VERIFICACIÓ	Pàgina 3 de 3
			
		0H4RF0CJWN7WAZPMB2EXAH60LK7U2CTF	

2. SITUACIÓ I CONTEXT

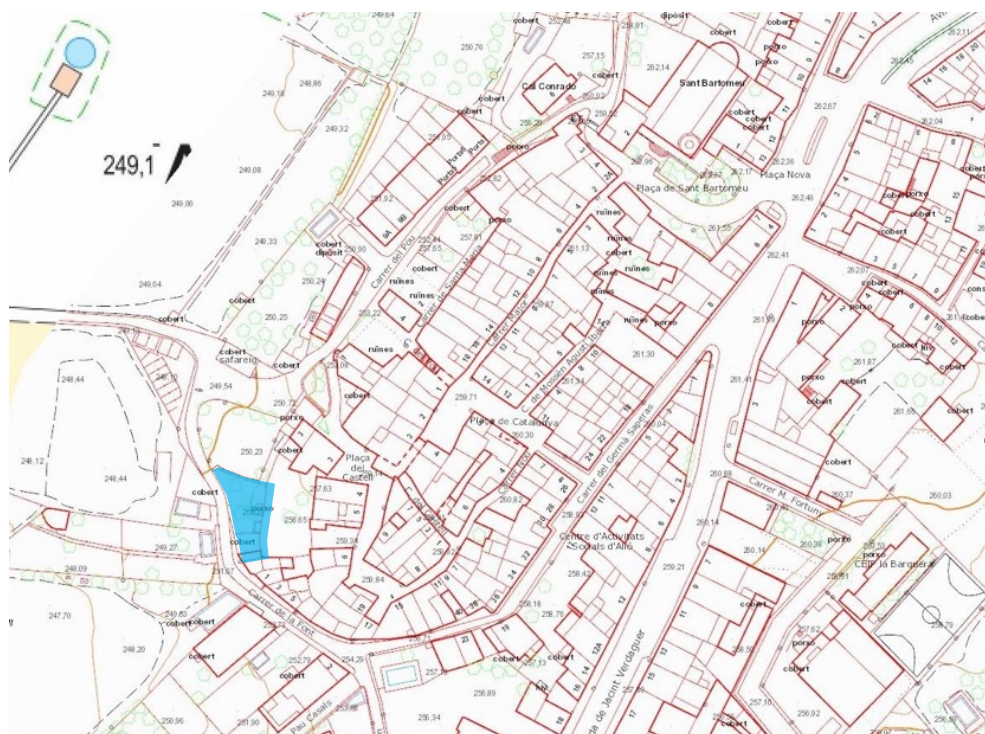
El terme municipal d'Alió es situa a una zona plana de la comarca de l'Alt Camp, entre el Montmell i les muntanyes de Prades. Limita amb els termes del Pla de Santa Maria i Vila-rodona al nord, amb Puigpelat i Bràfim al sud i amb Valls a l'oest, i ocupa una superfície de 7,31 Km². El centre del poble es troba a una altitud de 263 msnm.

La finca afectada pel projecte de construcció de l'edifici unifamiliar es situa a l'angle sud-oest de l'antic recinte emmurallat baixmedieval del poble d'Alió. L'adreça cadastral correspon al núm. 16 del carrer del Pou, i està delimitat en el costat est per la mitgera que separa aquesta finca de la plaça del Castell núm. 3, la qual correspon a l'antiga muralla medieval. Al sud està delimitada per la finca núm. 1 del carrer de la Font, al nord està delimitada pel carrer del Pou, i a l'oest pel carrer de la Font.

La referència cadastral d'aquesta finca és la 8229224CF5782G0001YO, i compta amb una superfície de 226 m². Les coordenades UTM 31N / ETRS89 dels quatre angles de la parcel·la són 358029,31 / 4572733,80, 358022,71 / 4572733,83, 358030,99 / 4572752,90, 358016,86 / 4572758,30.

1. Mapa general de situació (font: ICGC).

2. Mapa (ICGC) del nucli històric d'Alió amb la situació de l'immoble a intervenir (en blau).

3. Ortofoto (ICGC) del nucli històric d'Alió amb el detall de la situació de l'immoble a intervenir (en vermell), i el traçat hipotètic de la muralla medieval.

4. Vista general de la finca on s'ha dut a terme la intervenció des de la plaça adjacent, des del lloc on es troba la porta d'accés. A l'esquerra el traçat de la muralla.

5. Vista general de la finca amb la muralla a la dreta, vista des de la coberta del magatzem-caseta previst enderrocar.

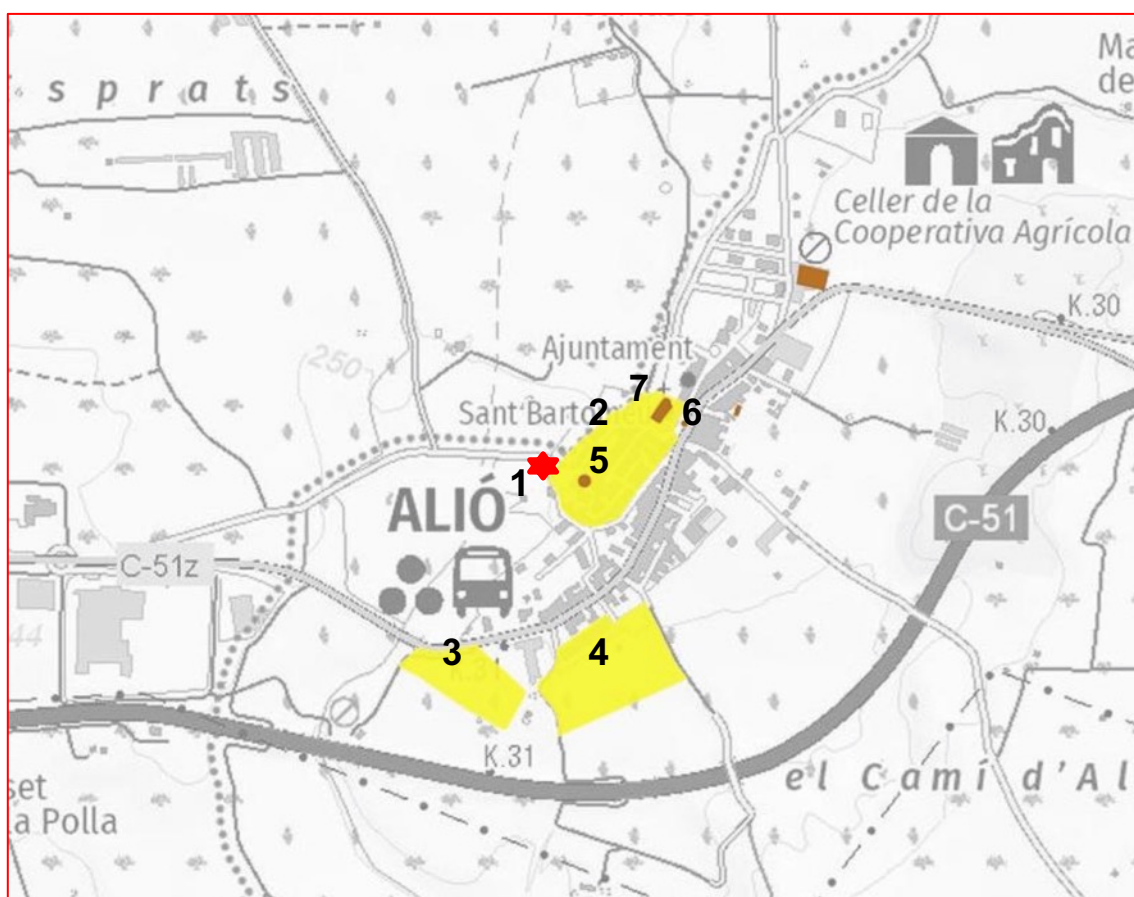
6. Vista general del pany de muralla situat entre el punt d'accés i la barraca d'eines previst enderrocar.

7. Vista de la finca la muralla a l'esquerra, el pany situat entre la barraca d'eines i el magatzem, al fons.

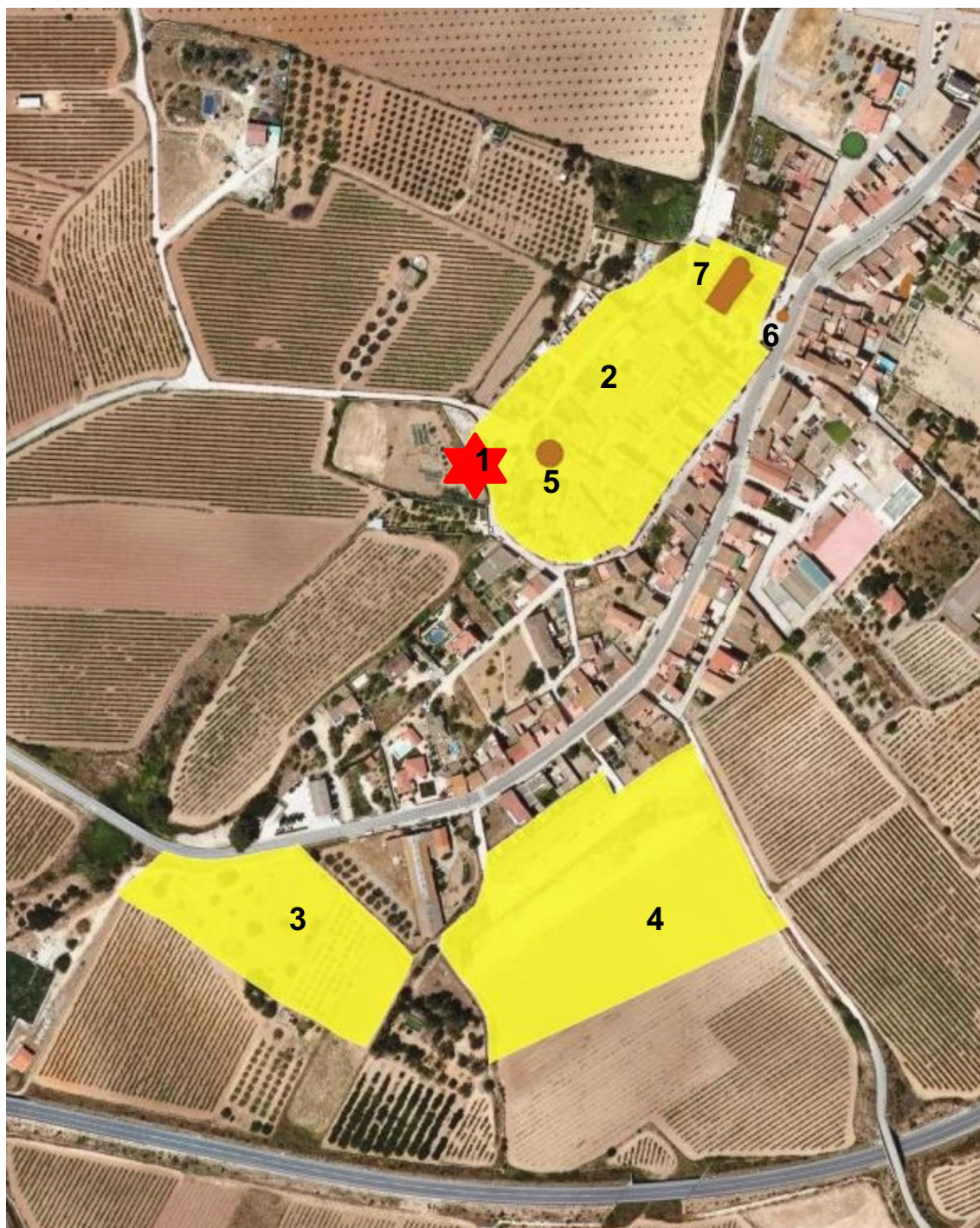
3. REFERÈNCIES HISTÒRIQUES I ANTECEDENTS

Les evidències més antigues d'ocupació corresponen a troballes que abasten des d'època protohistòrica i/o època antiga, concretament fragments ceràmics de producció ibèrica associats a importacions itàliques del període tardorepublicà (segles II-I aC), com ara àmfores itàliques i vaixela de vernís negre del tipus campaniana B. Aquestes restes materials se n'han localitzat tant a la zona central del poble d'Alió, al jaciment conegut com Nucli Antic d'Alió, com en el seu entorn immediat, en el marc de les prospeccions realitzades durant els estudis d'impacte per a la construcció del nou traçat de la carretera C-51 de Valls al Vendrell, on s'hi documentaren dos nous jaciments: Jaciment núm. 29 i jaciment núm. 30.¹

8. Mapa del Geoport del Patrimoni Cultural de la Generalitat, amb indicació dels béns catalogats (groc jaciments, marró patrimoni arquitectònic) respecte al lloc on es farà la intervenció (en vermell): 1: c. del Pou, 16. 2: Jaciment Nucli Antic. 3: Jaciment núm. 29 ctra. C-51. 4: Jaciment núm. 30 ctra. C-51. 5: Restes de Murs-Muralla. 6: Centre històric. 7: Església de Sant Bartomeu.

¹ Que a les fitxes de "Patrimoni arqueològic" del POUM d'Alió de l'any 2013 corresponen a la fitxa 3 i 2 respectivament. La fitxa 1 correspon al jaciment del Nucli Antic d'Alió, denominat "Alió-Casc urbà"

9. Ortofoto del Geoportal del Patrimoni Cultural de la Generalitat, amb indicació dels béns catalogats (groc jaciments, marró patrimoni arquitectònic) respecte al lloc on es farà la intervenció: 1: c. del Pou, 16. 2: Jaciment Nucli Antic. 3: Jaciment núm. 29 ctra. C-51. 4: Jaciment núm. 30 ctra. C-51. 5: Restes de murs-Muralla. 6: Centre històric. 7: Església de Sant Bartomeu.

No obstant, l'origen de la població actual cal situar-lo en el marc de la conquesta feudal del Camp de Tarragona en el segle XII. Les dades documentals deixen testimoni de l'església d'Alió en una butlla del papa Anastasi IV del 1154, en la que es confirmaven les propietats de l'església de Tarragona. Posteriorment, apareix mencionat el castell d'Alió al testament de Berenguer de Queralt del 1165, on el deixa a la seva filla Sibil·la.

Posteriorment el lloc va ser cedit per l'arquebisbe de Tarragona, Guillem de Torroja, a Ponç de Bruguera el 5 de gener de 1171, per a què el tingués en feu de l'església de Tarragona. L'any 1205 un fill de Ponç de Bruguera s'intitulà ja com a Ponç d'Alió, en un conveni que va fer ell mateix i alguns parents seus amb els hospitaleres de la comanda de Vallmoll.

L'any 1207 l'arquebisbe de Tarragona, Ramon de Rocabertí, comprà amb el consentiment reial de Pere I la meitat del lloc i dels delmes d'Alió per la quantitat de 2.000 sous. Pocs dies després el mateix arquebisbe Rocabertí va comprar l'altre meitat del domini a Ermessenda d'Alió, mare de Ponç d'Alió i vídua de Ponç de Bruguera, amb diners propis.

El 1211 l'arquebisbe Ramon Rocabertí cedí la seva part del domini al paborde i capítol de la seu de Tarragona, i l'any 1212 el rei Pere I donà a l'arquebisbat els drets jurisdiccionals que posseïa sobre el lloc d'Alió amb excepció del castell, que més tard passarà als comtes de Peralada.

Al segle XIV, almenys ja el 1330, Alió havia passat a formar part de la Comuna, com la majoria dels pobles del Camp de Tarragona. D'aquest mateix període serien les seves muralles, que defineixen en gran part l'actual estructura urbana del poble. D'aquestes en queden diversos vestigis, que han estat catalogats a les fitxes de "Patrimoni arquitectònic" del POUM d'Alió del 2013 i a l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat amb la nomenclatura de "Restes de murs de la vila d'Alió".²

En quant a les dades sobre l'església de Sant Bartomeu, documentada al segle 1154, aquesta hauria tingut inicialment les funcions d'església parroquial, si bé sembla ser que al segle XIII hauria esdevingut sufragània de la de Sant Joan de Valls, degut al reduït nombre de població amb què comptava Alió i a la proximitat de Valls. El 17 de desembre de 1332 Sant Bartomeu esdevé vicaria perpètua de l'església de Valls, tot i que posteriorment recuperarà el caràcter parroquial, com posaria de manifest el fet que l'any 1579 l'arquebisbe Antonio Agustín segregui l'església de Santa Maria de Puigpelat i la fes sufragània de la de Sant Bartomeu d'Alió. El temple primigeni va ser substituït per l'actual església d'estil barroc-neoclàssic, construïda entre els anys 1764 i 1769.³

Respecte a la muralla medieval d'Alió, catalogada com a Restes de murs de la vila d'Alió, com ja s'ha exposat, aquesta compta amb la màxima protecció en tractar-se d'un BCIN Monument Històric, i s'inclou a les fitxes del catàleg del POUM d'Alió del Patrimoni arquitectònic, on es fa la descripció general. Respecte als resultats de la intervenció prèvia, duta a terme el juny de 2022 a la finca núm. 16 del carrer del Pou, a nivell de conclusions es va poder determinar que:

"El mur que actua com a separació o mitgera entre aquesta finca i l'hort de la casa núm. 3 de la plaça del Castell correspon, com s'havia pressuposat, a la muralla baixmedieval que protegia el poble d'Alió.

Aquesta muralla, a partir de la cota de circulació de la finca on hem actuat (c. del Pou, 16) es conserva a una alçada mitja de 4,3 m, i es caracteritza per la presència de contraforts fets del mateix tipus de material (maçoneria lligada amb un potent morter de calç) de secció en talús. Es tracta d'un recurs que podem trobar en altres muralles contemporànies del Camp de Tarragona, com és el cas de la muralla de Torredembarra, que presenta també reforços de contraforts en talús, i una tècnica constructiva anàloga. És també el cas de la muralla de la Selva del Camp o la de Cambrils, per citar-ne altres exemples, on si bé no trobem contraforts, el mur defensiu del segle XIV va ser bastit tot ell amb la tècnica de la maçoneria lligada amb morter de calç, a diferència

² Les muralles d'Alió estan catalogades amb la màxima protecció dels béns patrimonials, dins la categoria BCIN (Bé Cultural d'Interès Nacional), Monument històric, amb el número de registre BCIN: 773-MH, BIC: R-I-51-6566, Decret del 22/04/1949, publicat al BOE el 05/05/1949.

³ Informació extreta eminentment de CATALUNYA ROMÀNICA 1995: Vol. XX. *El Tarragonès, el Baix Camp, l'Alt Camp, el Priorat, la Conca de Barberà*, i ENCICLOPÈDIA CATALANA: enciclopèdia.cat [https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/alió]

d'altres muralles coetànies que fan servir la maçoneria lligada amb calç per a un primer cos o sòcol d'entorn a 1,8 m d'alçada al que es superposa un segon cos de tàpia calicastrada.

Cal destacar, no obstant, que els paral·lels citats de les muralles bastides al Camp de Tarragona durant el segle XIV, es caracteritzen per tenir una alçada superior, entorn/a partir dels 7 metres. Aquesta diferència entre l'alçada del mur defensiu d'Alió (4,3 m) i els altres, es pot deure a dos factors: d'una banda, el fet que no s'hagi fet cap intervenció al subsòl arran de muralla (com en la finca núm. 16 del carrer del Pou), no ens permet definir el punt d'arrencament o d'inici del fonament de la muralla, i es probable que el nivell de circulació medieval de l'espai exterior de la muralla es trobi per sota de l'actual,⁴ tal vegada coincidint amb el del carrer adjacent, situat a -2,1 metres. D'aquesta manera, la muralla d'Alió hauria pogut arribar a una alçada entorn els 6-6,5 m d'altura, més propera als paral·lels dels pobles veïns.

D'altra banda, i sense que s'hagi pogut verificar aquesta hipòtesi restitutiva, tampoc es pot descartar que originalment la muralla d'Alió hagués tingut una alçada menor als paral·lels citats, degut a què es tracta d'una població de menors dimensions i entitat que les abans descrites, amb uns recursos també més limitats per a erigir el mur defensiu.

Aquesta dada, relativa al punt/cota d'arrencament real de la muralla que ajudi a determinar-ne la seva alçada, es podrà comprovar quan es faci el rebaix de la finca, sota control arqueològic, per tal d'extreure la terra del jardí actual i arribar a la cota d'accés a peu des del camí inferior, situat com s'ha dit a 2,1 metres de fondària. Aquest rebaix també permetrà definir l'amplada total dels contraforts a la base, que possiblement excedeixin les mides comprovades actualment, així com la presència o no de fossat davant la muralla.”

10. Vista general de la meitat nord del tram de muralla documentat a la intervenció del mes de juny de 2022, amb els contraforts descrits i les espitlleres en el nivell superior

Respecte a les dades incloses a la fitxa de béns a protegir del catàleg del POUM d'Alió, sobre la muralla medieval, són les següents:

⁴ L'actual nivell correspon al del jardí-hort, que probablement ha estat reblert com en el cas de la finca veïna de l'altre costat de muralla.

02564

1*	Restes de murs de la vil·la d'Alió
LOCALITZACIÓ	
Nucli o indret:	Casc antic de Alió
Adreça postal:	Plaça del Castell
GRAU DE PROTECCIÓ	BCIN
DADES CADASTRALS	
Referència Cadastral:	8130318CF5782G0001RO
COORDENADES UTM	
X:	358159.86
Y:	4572999.77
DADES URBANÍSTIQUES	
Classificació del sòl:	SU
Qualificació del sòl:	Clau 1a (Nucli històric compacte - Antic urbà)
ALTRES DADES	
Època / Any de construcció:	Tardomedieval
Estil:	Gòtic
Ús original:	Defensiu-Muralla
Ús actual:	-
Estat de Conservació:	Acceptable
Titularitat:	Privada
Accés:	Fàcil, a peu.
DESCRIPCIÓ	
<p>Es conserven restes de murs de la població medieval. Al final del carrer Major hi ha una portalada possiblement del clos murallat tardomedieval. Té aparença de porta-torre amb quatre entrades en els quatre costats.</p> <p>BCIN-MH (Monument Històric) per la disposició addicional 1.2 de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català. Número de registre BCIN: 773-MH, Número de Registre BIC: R-I-51-6566. Decret 22.04.1919 i publicat al BOE 05.05.1949</p>	

02565

FOTOGRAFIES ESTAT ACTUAL

Generalitat de Catalunya
Departament de Territori i Sostenibilitat
Direcció General d'Urbanisme
Comissió Territorial d'Urbanisme
de Tarragona

També compta amb protecció del grau BCIL el nucli històric d'Alió, que a la fitxa del catàleg del POUM del Patrimoni arquitectònic correspon a la núm. 6, amb la nomenclatura "Centre històric d'Alió", on es descriu de la següent manera:

02579

6*	Centre històric d'Alió
LOCALITZACIÓ	
Nucli o indret:	Casc antic de Alió
Adreça postal:	-
GRAU DE PROTECCIÓ	BCIL
DADES CADASTRALS	
Referència Cadastral:	-
COORDENADES UTM	
X:	358202.63
Y:	4572977.17
DADES URBANÍSTIQUES	
Classificació del sòl:	SU
Qualificació del sòl:	Clau 1a (Nucli històric compacte-Antic urbà) i V6 (Jardins urbans)
ALTRES DADES	
Època / Any de construcció:	Medieval-s. XX
Estil:	Obra tradicional
Ús original:	Espai de comunicació
Ús actual:	Espai de comunicació
Estat de Conservació:	Bo
Titularitat:	-
Accés:	Bo
DESCRIPCIÓ	
<p>El poble d'Alió es troba situat a 266 metres d'altitud, al costat de la carretera comarcal de Valls al Vendrell. Els edificis del nucli s'arranglen a banda i banda de la carretera, mentre que el sector més antic, centrat pel carrer Major, es desenvolupa a partir de l'església fins al carrer de la Muralla. Els habitatges d'Alió presenten en general una tipologia rural; tenen planta baixa i un o dos pisos, i cobertes de teula. S'hi conserven portals amb dovelles de pedra regulars. Sembla que l'emplaçament del poble coincideix amb el d'una antiga vil·la romana. L'any 1171 el lloc fou cedit a Ponts de Bruguera i era feu de l'església de Tarragona. Durant la primera dècada del segle XIII, l'arquebisbe Ramon de Rocafort i el paborde Ramon de Sant Llorenç van fer successives compres del lloc d'Alió als seus propietaris. Pocs anys després el terme va passar en la seva totalitat a ser possessió de les autoritats eclesiàstiques, amb la cessió dels drets per part de Pere I. La dinàmica de població ha estat creixent al llarg dels segles, sobretot en els segles XVIII i XIX, moment de màxima expansió econòmica. La fil·loxera va fer caure aquesta economia, produint, amb el temps, una davallada demogràfica.</p>	

 Generalitat de Catalunya
 Departament de Territori i Sostenibilitat
 Direcció General d'Urbanisme
 Comissió Territorial d'Urbanisme
 de Tarragona

02580

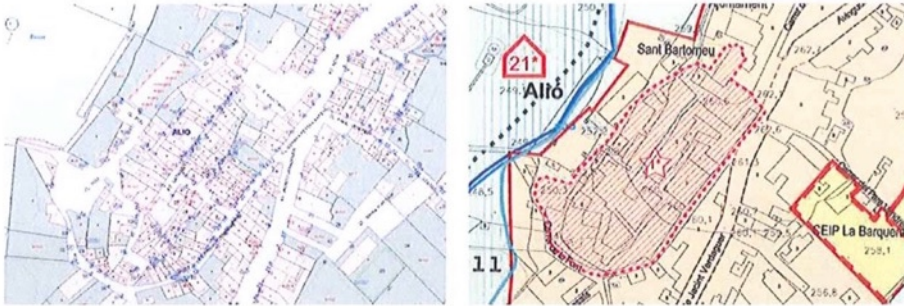
FOTOGRAFIES ESTAT ACTUAL

 Generalitat de Catalunya
Departament de Territori i Sostenibilitat
Direcció General d'Urbanisme
Comissió Territorial d'Urbanisme
de Tarragona

Respecte als jaciments arqueològics, com ja s'ha esmentat, al nucli urbà d'Alió s'hi va documentar la troballa de restes ceràmiques del període romà republicà. A continuació es reproduïx la fitxa del catàleg del Patrimoni arqueològic d'aquest jaciment, identificat a l'Inventari del Patrimoni Arqueològic (IPAC) com "Nucli Antic d'Alió" i al catàleg del POUM com "Alió-Casc urbà":

02988

1*	Alió-Casc urbà
LOCALITZACIÓ	
Nucli o indret:	Casc antic de Alió
Adreça postal:	-
	
GRAU DE PROTECCIÓ	No hi ha declaració de protecció
DADES CADASTRALS	
Referència Cadastral:	Múltiples
COORDENADES UTM	
X:	358252.00
Y:	4573062.00
DADES URBANÍSTIQUES	
Classificació del sòl:	SU
Qualificació del sòl:	Clau 1A (Nucli històric compacte - Antic urbà) – Equipament religiós (E4) - Zones verdes (V)
ALTRES DADES	
Altitud:	261
Època:	50/25 aC
Context:	Zona urbana. Àrea desconeguda dins el casc urbà d'Alió. El municipi d'Alió es troba damunt d'una suau elevació al llevant de la ciutat de Valls i a la vora de la confluència dels barrancs de la Coma i la Fonollera.
Estat de Conservació:	Desconegut
Accés:	Fàcil, per carretera
DESCRIPCIÓ	
<p>Al fer-se l'acondicionament del terreny per construir un habitatge es va trobar en un solar del casc urbà d'Alió, l'ubicació del qual no s'ha pogut determinar, un vas de ceràmica campaniana B. No s'aconseguí més informació sobre la tipologia ni el caràcter de la peça. Malgrat no disposar de gaires elements d'anàlisi, podem concloure que la peça formaria part del material arqueològic procedent d'un possible assentament humà datable, sempre conjecturant, de finals del món republicà (50/25 aC).</p> <p>Les coordenades UTM corresponen a l'església parroquial de Sant Bartomeu d'Alió, situada al centre del casc urbà.</p> <p>Es desconeix on es troba dipositada la peça.</p>	

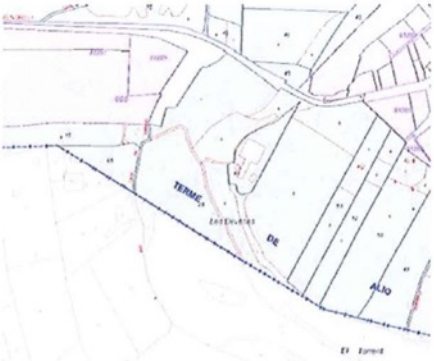
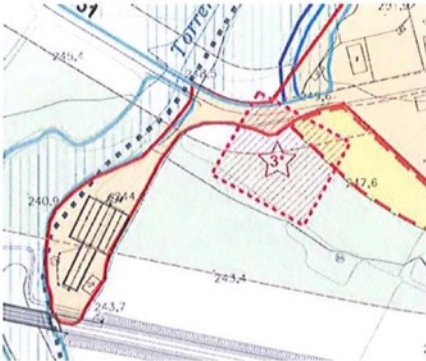
02989

FOTOGRAFIES ESTAT ACTUAL

Als afores del nucli urbà, al sud de la carretera C-51z, es troba el jaciment identificat al catàleg del POUM com “3. Prospeccions al traçat de la C-51 (Valls-El Vendrell), i a l'IPAC com “Jaciment 29 (Prospeccions al traçat de la C-246 Valls-El Vendrell):

02992

3*		Prospeccions al traçat de la C-51 (Valls- El Vendrell)	
LOCALITZACIÓ			
Nucli o indret:	Alió		
Adreça postal:	Ctra C-51 km 31		
			
GRAU DE PROTECCIÓ		No hi ha declaració de protecció	
DADES CADASTRALS			
Referència Cadastral:	Múltiples		
COORDENADES UTM			
X:	358202.00		
Y:	4572700.00		
DADES URBANÍSTIQUES			
Classificació del sòl:	SU- SUD - SNU		
Qualificació del sòl:	Equipament - Sòl urbanitzable delimitat (SUD-3) - Sòl d'Interès Agrari i/o Paisatgístic (SIAP)		
ALTRES DADES			
Altitud:	250		
Època:	Ferro-Ibèric Final		
Context:	Explotació agropecuària. Extensa plantació de vinya que limita al nord amb la població d'Alió, a l'est amb l'antic camí de Tarragona i amb el camí de Puigpelat a l'oest.		
Estat de Conservació:	Bo		
Accés:	Fàcil		
DESCRIPCIÓ			
<p>El jaciment es troba a 200 m al sud del casc urbà d'Alió. L'accés és fàcil des del carrer principal de la població (Avinguda Cinto Verdaguier) que correspon al tram de la carretera C-51 que travessa perpendicularment el nucli urbà. Un cop passat el pont que salva el desnivell del torrent dels Caus, just a l'entrada de la població, cal agafar el segon trencall a la dreta des de l'entrada al poble. El jaciment fou localitzat a arrel d'una prospecció arqueològica realitzada l'any 1997. Superficialment i en una extensa zona en suau pendent, van aparèixer diferents fragments de ceràmica ibèrica i àmfora itàlica. No es veuen estructures constructives. Les troballes ceràmiques evidencien una cronologia tardorepublicana de l'assentament.</p> <p>Actualment en la part superior de la parada afectada s'hi estan realitzant remonicions de terra possiblement per la construcció d'un edifici. Durant la prospecció s'han localitzat fragments d'àmfora ibèrica i àmfora itàlica a nivell superficial que es concentra en el sector sud de l'àrea assenyalada.</p>			

02993

FOTOGRAFIES ESTAT ACTUAL

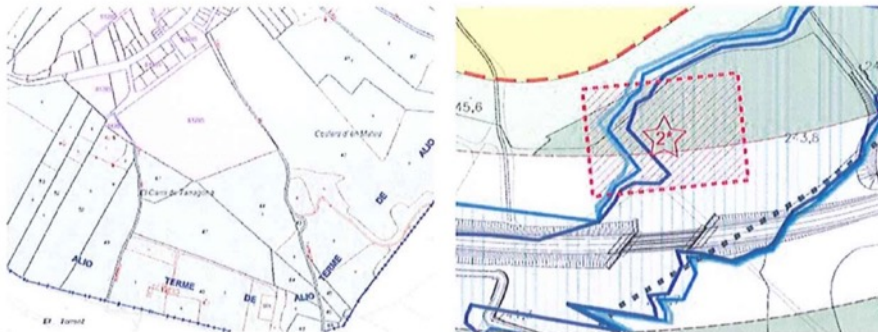
Generalitat de Catalunya
Departament de Territori i Sostenibilitat
Direcció General d'Urbanisme
Comissió Territorial d'Urbanisme
de Tarragona

Als afores del nucli urbà, al sud de la carretera C-51z, i a l'est de l'anterior jaciment arqueològic, es troba el jaciment identificat al catàleg del POUM com "2. Prospeccions al traçat de la C-51 (Valls-El Vendrell)", i a l'IPAC com "Jaciment 30 (Prospeccions al traçat de la C-246 Valls-El Vendrell)":

02990

2* **Prospeccions al traçat de la C-51 (Valls- El Vendrell)**

LOCALITZACIÓ	
Nucli o indret:	Alió
Adreça postal:	Crta C-51 km 31

GRAU DE PROTECCIÓ	No hi ha declaració de protecció
--------------------------	----------------------------------

DADES CADASTRALS	
Referència Cadastral:	43010A005000280000RB
COORDENADES UTM	
X:	357984.00
Y:	4572735.00
DADES URBANÍSTIQUES	
Classificació del sòl:	SNU
Qualificació del sòl:	Sòl d'Interès Agrari i/o Paisatgístic (SIAP) – Sòl de Protecció de Corredors d'Infraestructures (SPCI)
ALTRES DADES	
Altitud:	252
Època:	Ferro-Ibèric Final (s. II - Ia.C.)
Context:	Terreny erm amb alguns ametllers abandonats i garrofers, que limita amb camps de vinya al sud, el torrent dels Caus a l'oest, la C-51 al nord i una antiga nau industrial a l'est.
Estat de Conservació:	Desconegut
Accés:	Fàcil

DESCRIPCIÓ

El jaciment es troba situat a frec de carretera, a l'entrada del casc urbà d'Alió. Un cop hem entrat a Alió, a l'alçada del punt quilomètric 31 de la C-51 trobem el jaciment a la vessant dreta de la carretera. Es troba a l'extrem oest del casc urbà d'Alió, quasi al límit amb el terme municipal de Puigpelat. El jaciment fou localitzat en el curs de les prospeccions arqueològiques realitzades l'any 1997. Es tracta d'una suau elevació, sense conrear, al sud de la població d'Alió. Superficialment va aparèixer una petita concentració de ceràmica ibèrica i àmfora itàlica. No es veuen estructures constructives. La presència de ceràmica ibèrica i àmfora vinària itàlica assenyalen una datació tardorepublicana del jaciment. L'afectació del jaciment durant aquestes obres va ser mínima ja que durant les obres no es detectaren estructures o altres evidències arqueològiques. Actualment la presència de ceràmica a nivell superficial és testimonial i quasi imperceptible.

02991

FOTOGRAFIES ESTAT ACTUAL

Generalitat de Catalunya
Departament de Territori i Sostenibilitat
Direcció General d'Urbanisme
Comissió Territorial d'Urbanisme
de Tarragona

4. DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS I METODOLOGIA

Els treballs arqueològics a què fa referència aquesta memòria corresponen a les tasques de control i seguiment dels enderrocs de les construccions preexistents en aquesta finca, així com el rebaix de la mateixa fins assolir la cota del carrer, ja que és previst que l'edifici unifamiliar projectat tingui entrada des del carrer del Pou per a vehicles a la planta baixa. Igualment, a partir de l'autorització rebuda un cop avaluat l'informe i projecte de tractament de restes, també s'inclouen en aquesta memòria els resultats de la fase final de la intervenció, relacionada amb l'extracció dels trams de mina documentats, que permeté completar el rebaix previst a la finca per a edificar l'edifici d'habitatges projectat.

En primer lloc s'ha procedit a enderrocar part del marge que separa l'actual jardí de la finca, situat entorn a 2 m per damunt de la cota del carrer amb què limita, el carrer del Pou. L'enderroc s'ha fet per tal de crear un pas i una rampa per accedir a l'interior de la finca i procedir a enderrocar les dues construccions existents: un magatzem-caseta i una barraca d'eines. Tant el rebaix del mur de marge amb el carrer com de les casetes s'ha fet amb una màquina giratòria mitjana, amb excepció dels murs d'aquestes construccions que recolzaven a la muralla. Per a aquestes parts que es trobaven en contacte directe amb l'element defensiu catalogat, s'ha fet un enderroc manual per part dels operaris de l'empresa encarregada dels rebaixos i de la construcció de la casa projectada, amb l'ajut de martells elèctrics, masseta i escarpa.

Seguidament s'ha procedit a carregar la runa, que s'extreia en tractors amb remolc, i s'ha continuat amb la màquina giratòria rebaixant el terreny una cota mitja de -2 m.

L'enderroc de la barraca d'eines ha permès documentar un forat al terra que corresponia al traspàs d'una mina d'aigua procedent de la finca adjacent, corresponent a l'adreça cadastral de la plaça del Castell, 3. Aquesta mina travessava en sentit est-oest aquesta finca, passava sota la muralla i un cop entrada a la finca del c. del Pou, 16 girava en sentit sud.

L'excavació ha permès comprovar, a més, que a poca distància del límit nord de l'àrea de rebaix, es conservava un tram d'una segona mina, procedent de l'antic pou situat al nord de la plaça de les Moreres, i que discorre en sentit nord-sud. Un cop documentades, en aquest punt s'han aturat els rebaixos i s'ha procedit a la seva documentació gràfica i estratigràfica. A més, seguint el que determina la legislació vigent, s'ha informat amb celeritat de la troballa a l'arqueòloga dels Serveis Territorials de Cultura la Generalitat a Tarragona, Sra. Imma Teixell.

Aquest fet va provocar que, seguint el curs legal d'aquests tipus d'actuacions, es redactés un informe de resultats amb una documentació exhaustiva de les mines, marcant les afectacions i indicant la seva adscripció cronològica, i especificant el tipus d'afectació respecte al projecte edilici, per tal de sol·licitar-ne llur desmuntatge.

Un cop obtingut el permís de tractament de restes, es va procedir al desmuntatge amb mitjans mecànics i manuals, sota control arqueològic, per tal de comprovar la presència i/o característiques del tram de mina que hauria quedat sota la part per rebaixar i documentar. Aquest fet permeté comprovar que més enllà l'estructura de la mina al tram nord ja no es conservava, havent-se desmuntat i/o enderrocat prèviament a la intervenció.

En quant a la metodologia emprada, la documentació s'ha fonamentat en el sistema de registre estratigràfic basat en les fitxes d'Unitat Estratigràfica de tradició anglosaxona establert per Harris i Carandini, individualitzant les evidències antròpiques estratigràfiques i estructurals, identificades com Unitats Estratigràfiques -UE- diferenciades, i la relació física que es produeix entre elles. La numeració de les evidències documentades s'ha realitzat a partir de la unitat estratigràfica 1 (UE

1) endavant, continuant la numeració iniciada en la intervenció d'estudi de la muralla en aquesta finca el mes de juny de 2022 (DÍAZ 2022).

La planimetria arqueològica s'ha elaborat a partir de l'aixecament topogràfic realitzat per l'enginyer tècnic en topografia Enric Forgas i Jorquera, que ens ha estat facilitat per l'arquitecta redactora del projecte, i que va ser l'utilitzat per a la memòria de resultats de l'estudi de paraments previ. La superposició de les restes documentades respecte a l'edifici projecte s'ha fet sobre la planimetria elaborada per l'arquitecta projectista, Patricia Rodríguez. La referència respecte a l'altitud absoluta sobre nivell del mar (m snm), s'ha extret de l'aixecament topogràfic mencionat, que a la zona del pati situada al reclau del magatzem de l'extrem sud, on el plànol topogràfic marca el P3, es troba a 252,52 m snm.

5. DESCRIPCIÓ I RESULTATS

Els treballs de control i seguiment arqueològic dels enderrocs i rebaix de la finca núm. 16 del c. del Pou d'Alió han permès documentar diverses evidències.

En un primer moment es va procedir, des del carrer, a enderrocar una part de la paret de pedra lligada amb fang UE 19 que delimita la finca, actuant alhora de marge de contenció de les terres del solar, situades entorn a 2 m per damunt de la cota del carrer. D'aquesta manera la màquina giratòria mitjana podia accedir a l'interior de la finca per començar, en primer lloc, amb l'enderroc de les construccions preexistents i de la llosa de formigó que pavimentava part d'aquest jardí-hort, i es va començar a rebaixar la terra vegetal d'aquest espai -UE 14-.

11. Vista general de la finca abans d'iniciar els enderrocs de les construccions preexistents i el rebaix.

12. Detall dels moments inicials, un cop obert un accés al mur de pedra i fang UE 19, i començant l'enderroc.

13, 14. Detall de l'enderroc del marge que dona al carrer -UE 19- i del rebaix inicial per crear la rampa d'accés a l'interior de la finca.

A continuació s'ha procedit a enderrocar les dues construccions existents a la finca: un magatzem-caseta i una barraca d'eines. Tant l'enderroc del mur de marge amb el carrer com el de les casetes i la llosa de formigó que s'havia estès per part de la zona del jardí, s'ha fet amb l'ajut d'una màquina giratòria mitjana, la qual anava carregant les restes d'enderroc en tractors amb remolc situats al carrer del Pou.

Paral·lelament s'ha complementat l'enderroc mecànic amb una part d'enderroc manual, que s'ha aplicat a la part dels murs d'aquestes construccions que recolzaven a la muralla. En aquestes zones que es trobaven en contacte directe amb l'element defensiu catalogat l'enderroc s'ha fet manualment per part dels operaris de l'empresa encarregada dels rebaixos i de la construcció de la casa projectada, amb l'ajut de martells elèctrics, masseta i escarpa. En aquest sentit, s'ha procedit també a enderrocar manualment l'enrajolat d'una part de la muralla UE 1 i del contrafort UE 5, que s'hi adossà quan es va construir un lavabo en aquesta part de la caseta enderrocada. A més, s'ha procedit a l'enderroc manual de l'enlluït de pòrtland que es va aplicar en aquest contrafort -UE 5- a la zona visible des de l'antiga cuina de la caseta enderrocada, recuperant al màxim l'estructura de la muralla.

Igualment a la zona de la barraca d'eines, situada entre els contraforts UE 3 i 4, s'ha procedit a l'extracció de la capa de ciment pòrtland que revestia la muralla, permetent recuperar visualment tot l'alçat d'aquest pany de muralla.

15, 16. Detall dels treballs d'enderroc combinant els mitjans mecànics i manuals per a les zones de contacte amb la muralla. A la dreta es pot veure l'enrajolat adossat al contrafort UE 5.

17, 18. Detall dels treballs d'enderroc manual de la zona de la caseta, amb la barraca d'eines abans i després de l'enderroc.

19. Vista general des del nivell inferior del c. del Pou un cop completat els enderroc, en el moment d'iniciar el rebaix de la finca.

20. Detall de la barraca d'eines un cop enderrocada, on es va localitzar una obertura a la base de la muralla que permeté l'accés a una mina d'aigua excavada al subsol i codificada com UE 16.

L'enderroc de la barraca d'eines situada entre els contraforts UE 3 i 4 va permetre comprovar, un cop enderrocada també el sòl de formigó, que a tocar de la muralla s'obria, al terra, un forat d'uns 45 cm d'amplada. Un cop net es va poder documentar que es tractava d'un punt en què hi havia un registre obert s la coberta d'una mina d'aigua, codificada com UE 16. Aquesta mina

d'aigua prové procedent de la finca veïna -plaça del Castell, 3-, concretament de sota de l'actual hort. Aquest hort s'hauria format a partir d'un gran rebliment del nivell original, com es va poder comprovar en la intervenció arqueològica prèvia, que suposà un recreixement de la cota entorn a 4 m. És a dir, que damunt la coberta d'aquesta mina s'hi trobava un reblert de terra de 4 m d'alçada.

21, 22. Detall dels treballs finals d'enretirada de la capa de pòrtland adossada a la muralla i descoberta de la mina en la zona de traspàs de la pròpia muralla. A la dreta detall de l'interior, amb quantitat de runa i altres elements (ampolles i llaunes de beguda, plàstics, etc) acumulats en aquest accés.

Un cop descoberta, es va continuar el rebaix parant especial atenció a aquesta zona de la finca, donat que a la part sud i central de l'àrea de rebaix s'havia constatat que el reblert de terra vegetal, barrejada amb plàstics, ferros i altres materials contemporanis -UE 14-, arribava en gran mesura fins a la cota final de rebaix, a excepció d'una franja paral·lela a la muralla d'uns 3,5 m d'amplada. Aquesta franja s'havia conservat en el seu estat original, apareixent el substrat natural a pocs centímetres de fondària, codificat com UE 15. El substrat està format per una capa superior d'entre 25 i 40 cm de gruix, sedimentada sobre una capa molt potent i compacta format per argila amb gran quantitat de còdols que conformen un conglomerat molt dur.

El rebaix ha permès comprovar que només restava una filada per documentar de la muralla, la de l'arrencament sobre el substrat natural argilós UE 15, i que en aquest mateix substrat s'havien excavat les mines documentades en la intervenció.

En aquest sentit, quan s'avançà en sentit nord amb el rebaixi faltaven uns 4 m per assolir el límit septentrional de la zona a rebaixar, es va documentar al perfil la continuació de la mina que travessa per sota la muralla, la codificada com UE 16. Però a més, en aquest perfil s'hi va poder documentar una nova mina que discorre paral·lela a la muralla, a una distància de 3,6 m i en sentit nord-sud, codificada com UE 18. Un altre tram d'aquesta mina es conservava a l'angle sud-oest de la finca, com va quedar palès un cop completada la neteja del perfil interior del mur-marge UE 19. Aquí es trobava el traspàs de la mina cap al carrer, per anar a omplir una bassa situada originalment en el tros de terra situat a l'altre costat del carrer, segons ens indicaven dos veïns nonagenaris que van passar per aquí quan es feien els treballs, i que la identificaren com la Mina del Pou.

Es va procedir llavors a identificar i netejar manualment, per part dels operaris de l'empresa constructora i sota control de l'arqueòleg director, les mines documentades, i es va continuar

amb els treballs mecànics d'extracció de la capa de terra vegetal UE 14 i del substrat UE 15 a les zones que restaven per rebaixar i no hi havia cap estructura excavada al subsòl.

23, 24. Vista del rebaix mecànic i de l'enderroc manual de les restes adossades a la muralla. A la dreta el moment en què aparegué la mina UE 18, i visible el forat d'accés a la mina UE 16 en la base de la muralla.

25, 26. Esquerra: vista de l'angle sud-oest de la finca, amb les restes de la mina UE 18 conservat a la base del mur de pedra i argila 19. Dreta: vista dels treballs mecànics un cop documentat el tram nord de la Mina del Pou UE 18.

27. Vista general de la zona rebaixada en un moment avançat dels treballs mecànics. A l'esquerra es pot veure l'alçada del substrat argilós UE 15, on recolza la base de la muralla, i a la dreta el perfil de la mina UE 18.

28. Vista de la zona central i sud del solar un cop finalitzat el rebaix mecànic. S'ha mantingut el mur de pedra i fang UE 19, on s'hi obre la mina UE 18, per procedir a la seva documentació.

Els treballs van continuar amb mitjans manuals, procedint a excavar el reblert de terra vegetal que havia anat colgant les mines UE 16 i 18. En aquest cas, es van buidar des de la zona rebaixada o perfil sud, deixant a la vista la seva secció total, i també es va actuar netejant les restes de material abocat a l'interior de la mina UE 16 registre situat arran de muralla.

29. Detall de la zona central i nord del solar un cop finalitzat el rebaix, a excepció de la franja septentrional, a l'esquerra, on s'aturà per la presència de les mines UE 16 i 18.

30, 31. Vista de detall del pany de muralla per on travessa la mina UE 16, així com del tram conservat en la finca núm. 16, visible al perfil en procés de neteja.

32. Vista de detall del pany de muralla per on travessa la mina UE 16, així com del tram conservat en la finca rebaixada, visible al perfil en procés de neteja. En vermell la mina UE 16 i en groc l'UE 18.

33, 34. Vista general i de detall dels trams de mina documentats a la zona nord de l'àrea de rebaix. A l'esquerra la mina UE 18, a la dreta la mina UE 16.

La mina UE 16 és una obra retallada al substrat geològic UE 15, que presenta una secció rectangular amb els angles arrodonits, i un tractament diferencial a la zona de traspàs de la muralla UE 1. El tram conservat dins el jardí de la finca objecte de rebaix presenta una alçada d'1,05 m i marca un traçat nord-est sud-oest, amb coberta de volta retallada al propi substrat. Estava colgada de la capa terra vegetal UE 14 en la zona visible a la fotografia 34, quedant el

tram que connecta amb la part de la muralla en gran part descobert, tret d'una capa de sediment que s'havia anat acumulant a la zona inferior, i de les restes antròpiques ans descrites (ampolles de cervesa, llaunes de refresc, etc) abocades a la zona del registre. El tram que discorre per sota de la muralla va ser reforçat amb uns murets laterals de maçoneria de pedres mitjanes més o menys regulars lligades amb un morter de calç molt dur i compacte, de color gris, força diferent de l'emprat en la construcció de la muralla. En aquest punt es va fer una mena de baixant que redueix l'alçada en aquest punt de la mina, que sota la finca veïna assoleix una altura de 2 m. Aquesta estructura es trobava, a la zona del registre, coberta amb lloses de pedra, de les quals n'ha quedat una. Cal destacar que a les parets laterals d'aquest registre, a una altura de 0,5 i d'1,1 m respecte a la solera, hi havia a ambdós costats i confrontats sengles buits de l'aparell de maçoneria, deixats per a poder recolzar-hi els peus a l'hora d'entrar i sortir per fer les tasques de manteniment de la mina, a mode d'escala.

Cal destacar també que, per tal de crear aquest punt d'accés, la muralla va ser escapçada en la part inferior, obrint un forat coincident amb la part de la coberta de la mina, aquí reforçat amb dues lloses de marge col·locades a doble vessant.

35, 36. Vista des del tram situat sota la finca veïna de la mina UE 16, amb el reforç a la zona de traspàs de la muralla i l'estructura de registre, amb una llosa de la coberta conservada.

37, 38. Esquerra: detall del muret de reforç a la zona de traspàs de la muralla, amb els encaixos laterals per a recolzar el peu. Dreta: detall del tram situat a l'entrada de la mina en la finca núm. 16 del c. del Pou, un cop passat l'accés del registre.

39, 40. Vista del tram de mina UE 16 reforçat a la zona on es troba el registre, vist des de la zona rebaixada en el seu interior (esquerra) i exterior (dreta).

El tram de mina un cop traspassada la muralla, situat sota la finca de la plaça del Castell núm. 3, continua amb una estructura formada únicament pel retall rectangular del substrat geològic

argilós i de graves, amb remat de coberta de volta, que arriba als 2,1 m d'alçada i una amplada entre 50 i 70 cm. S'ha documentat un tram de 8,3 m de longitud des de la cara exterior de la muralla, i a partir d'aquest punt es troba col·lapsada i colgada de terra. No obstant, l'accés fins a aquest punt ha permès documentar una nova dada: a 5,2 m de distància de la cara exterior de la muralla UE 1 hi ha un marge de pedra d'1 m d'alçada que sembla tenir una doble funció: d'una banda redueix l'alçada de la mina en aquest punt des de la base, mantenint la coberta de volta retallada al substrat, i de l'altra actua com a reforç lateral de la connexió amb una tercera mina, codificada com UE 17. Aquesta mina s'ha pogut documentar amb mides i fotogràficament, sense poder-hi accedir degut al perill que comporta el treballar en aquest espai situat sota 4 m de terra de jardí que ha cedit parcialment. La mina UE 17 té la seva base o solera a la mateixa cota que la mina UE 16, però la seva alçada és únicament de 60 cm, amb una amplada d'uns 55 cm, i essent igualment una estructura amb parets, solera i coberta de volta excavada al substrat natural. Presenta una alineació aproximadament perpendicular a la mina UE 16, dibuixant un traçat nord-sud.

41, 42. Vista general i de detall del tram de la mina UE 16 situat sota la finca veïna, al punt en què s'aixeca la solera, coincident amb el punt on desemboca la mina UE 17.

43, 44. Detall de la mina UE 17 en el punt en què desemboca a la UE 16. A l'esquerra es pot veure el marge de pedra que aixeca la solera de la mina UE 16. A la dreta l'estructura excavada al substrat natural.

L'altra mina documentada durant el rebaix amb control arqueològic és la codificada com UE 18 i que, segons les informacions orals dels veïns més llunyans del poble, correspon a la Mina del Pou, dita així perquè provenia del pou situat a l'extrem nord d'aquest carrer, passada la plaça de les Moreres, i que omplia la bassa situada en la finca veïna, a l'altre costat, al sud, del carrer del Pou.

Aquesta mina ha estat localitzada a l'extrem nord de la finca objecte de rebaix, i també passant sota el mur-marge que separa la finca del carrer, l'UE 19, amb el qual hauria estat construïda de manera solidària, tal i com es desprèn de la disposició de les pedres i el fang en relació a la coberta de la mina. El tram central a la finca rebaixada, degut a les remocions i rebaixos que s'haurien produït en època contemporània, havia comportat la seva desaparició. No obstant, la unió dels dos extrems conservats de la mina UE 18 permeten redefinir el seu traçat, paral·lel a la muralla del que està separada uns 3,5 m. A més, la disposició de la mina UE 16 en aquest punt, amb l'alineació que porta, sembla indicar que podria haver desembocat també en la mina UE 18, quedant unides en algun punt de la zona central de l'àrea rebaixada.

Però d'aquesta mina cal destacar-ne la diferència constructiva: d'una banda es troba retallada al terreny natural, però a diferència de l'anterior, la part de la coberta va ser reforçada amb un sistema de dues lloses de marge col·locades en forma de doble vessant, recolzades a la paret feta pel propi retall del terreny natural. A més, es va documentar el canal de l'aigua a la base de l'estructura: es tracta d'una canalització formada per teules que estarien confrontades, formant una canonada fixada en un llit de morter de calç que li dona consistència. L'alçada lliure des de la canonada de teules fins l'eix de la coberta és de 80 cm, i l'amplada de 60 cm. A més, en el punt en què la mina passa sota el marge de pedra i fang UE 19, s'ha pogut documentar que la canonada de teules, almenys en aquest tram final, estava protegida per una coberta de lloses de pedra.

45. Detall de la mina UE 18 (esquerra) i UE 16 (dreta) un cop buidades de terra vegetal per a la seva documentació.

46, 47. Esquerra: detall de la mina UE 18 amb l'estructura de coberta de lloses a doble vessant i canal inferior de teules confrontades dins un llit de morter de calç. Dreta: detall del canal de teules confrontades.

48. Vista de la zona rebaixada des del costat nord. Al fons a la dreta el que es conserva de la mina UE 18 en la zona on travessa el mur-marge que separa la finca del carrer del Pou, per anar a buscar l'antiga bassa del tros situat a l'altre costat de carrer.

49, 50. Detalls de la mina UE 18 en la zona en què travessa el mur-marge UE 19, amb el que està fet de manera solidària. A la dreta detall del canal de teules amb la coberta protectora de lloses conservada.

51, 52. Detalls de la mina UE 18 en la zona en què travessa el mur-marge UE 19 per anar a buscar, originalment, la bassa situada a l'altre costat del c. del Pou.

53. Vista general del marge UE 19 amb la mina UE 18 travessant-lo en aquest punt de l'angle sud-est de la finca.

Un completada la documentació dels trams de mina conservats al solar, i aturats els rebaixos mecànics, dels quals mancava la franja nord del solar, es va procedir a redactar-ne l'informe preliminar de resultats i projecte de tractament de restes, per tal de poder continuar el rebaix de la zona pendent. Aquest informe fou avaluat favorablement pel Departament de Cultura i es va atorgar un nou permís per dur a terme el tractament de restes no extretes, de les mines d'aigua UE 16 i UE 18, de cronologia contemporània.

D'aquesta manera el dia 14 d'octubre es va procedir a finalitzar els treballs arqueològics. D'una banda, el tram de mina que restava sota el marge-mur de separació amb el carrer del Pou, codificada com UE 18, fou desmuntat amb el propi marge, mentre que el tram nord, que restava a la zona pendent d'extracció de terres, es va continuar rebaixant. Quan es va fer el rebaix es va poder comprovar que l'estructura de canal retallat al substrat amb coberta de lloses a doble vessant es trobava totalment ensulsida, i no es conservava cap evidència de la coberta. Sí es va poder documentar el negatiu, l'interior totalment quedat colgat amb terra i restes de material constructiu, com ara maons plans i morter disgregat, com que formaven part del rebliment del jardí UE 14.

54. Vista de la zona que restava per rebaixar, on es van documentar els trams de les mines UE 16 i 18, en el moment de reprendre els treballs.

55. Detall del perfil un cop extret el tram de mina amb coberta de lloses UE 18, i comprovat que darrera quedava el retall farcit per terra i runa (a l'esquerra). A la dreta el perfil amb el tram conservat de la mina UE 16.

56, 57. Esquerra: Detall de la mina UE 18, on es pot apreciar com no quedava res de l'estructura ben retallada al substrat i coberta amb lloses, l'interior de la qual estava colgada de terra vegetal i runa. A la dreta el perfil resultant del rebaix de la mina UE 16, que es conserva a la zona propera a la muralla, ja que no s'havia de rebaixar.

58. Detall del frontal de la zona d'actuació a l'extrem nord, un cop finalitzat arribats al final del rebaix.

Pel que respecta a la mina codificada com UE 16, el rebaix va afectar un tram d'1 m de longitud des del perfil on es va aturar el rebaix, quedant sense afectar aproximadament 1 m més de traçat fins arribar a la muralla, donat que el rebaix no arribava fins al límit amb la muralla, sinó al de la línia que marcava el frontal del contrafort UE 4 en aquest punt. Arribats a aquests límits, coincidents amb el rebaix per a poder fonamentar l'edifici projectat, es van donar per finalitzats els moviments de terres i la intervenció arqueològica.

59. Detall del perfil un cop extret el tram de mina amb coberta de lloses UE 18, i comprovat que darrera quedava el retall farcit per terra i runa (a l'esquerra). A la dreta el perfil amb el tram conservat de la mina UE 16.

60. Vista general del sector septentrional i central de l'àrea d'actuació, un cop finalitzats el rebaix i les deconstruccions previstes.

61. Vista general del sector central i meridional de l'àrea d'actuació, un cop finalitzats el rebaix i les deconstruccions previstes.

6. LLISTAT D'UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

UE	DESCRIPCIÓ-INTERPRETACIÓ
1	Muralla baixmedieval de maçoneria de pedres heteromètriques, en filades força regular, lligades amb morter de calç de gran duresa.
2	Contrafort exterior de la muralla UE 1, de la mateixa tipologia constructiva, identificat en l'extrem nord del tram documentat. Recolza a la muralla UE 1.
3	Contrafort exterior de la muralla UE 1, de la mateixa tipologia constructiva, identificat al sud de l'UE 2. Recolza a la muralla UE 1.
4	Contrafort exterior de la muralla UE 1, de la mateixa tipologia constructiva, identificat al sud de l'UE 3. Recolza a la muralla UE 1.
5	Contrafort exterior de la muralla UE 1, de la mateixa tipologia constructiva, identificat al sud de l'UE 4, en l'extrem sud de la finca. Recolza a la muralla UE 1.
6	Espitllera oberta en la part superior de la muralla UE 1 de manera solidària. Identificada a l'extrem nord, sobre el contrafort UE 3 aproximadament.
7	Espitllera oberta en la part superior de la muralla UE 1 de manera solidària. Identificada al sud de l'UE 6, entre els contraforts 3 i 4.
8	Espitllera oberta en la part superior de la muralla UE 1 de manera solidària. Identificada a l'extrem sud, sobre el contrafort UE 4.
9	Apedaçat/reparació amb enlluït contemporani de la muralla en la part superior nord del tram documentat, sobre el contrafort UE 2. La seva situació sembla reparar una caiguda/trencadissa d'una espitllera situada originalment en aquest punt.
10	Reparació d'època contemporània del pany de muralla situat entre els contraforts UE 4 i 5. Correspon al tram situat a partir d'1,7 m d'altura, i està feta amb pedra lligada amb fang. Presenta una obertura d'un canal de drenatge –UE 11–.
11	Canal de drenatge obert solidàriament al mur de pedra i fang UE 10, fet amb lloses de pedra.
12	Obertura de petites dimensions solidària a la muralla. Està oberta en la línia superior on es troben les espitlleres, i tindria les funcions d'espiell o finestreta de guaita.
13	Reparació-refacció d'època contemporània de la muralla a partir del límit nord de la finca. Documentada en la zona d'accés, es caracteritza per l'ús de maçoneria combinada amb maons plans i morters tipus ciment.
14	Estrat de terra vegetal disposat sobre el substrat natural. A la zona central i oest de la finca assoleix una gran fondària, degut a què reomple rebaixos fets amb anterioritat als actuals, en època contemporània. Contenia restes de plàstics i altres materials recents.
15	Substrat natural. Està format per una primera capa més pura i neta d'argila, que té un gruix entre 25 i 40 cm, sota la qual el subsol apareix en forma de capa molt dura i compacta d'argila barrejada amb gran quantitat de grava de mida diversa. Està retallat per a fonamentar la muralla.
16	Mina d'aigua procedent de la finca veïna, que discorre en sentit nord-est/sud-oest i travessa la muralla medieval, continuant amb un traçat aproximadament nord-sud. Sota la finca veïna s'ha documentat un tram de 8,3 m de longitud, i una segona mina que hi desemboca, codificada com UE 17.
17	Mina d'aigua de poca alçada documentada sota la finca veïna, que desguassa en la mina UE 16, amb un traçat nord-sud.
18	Mina que discorre en sentit nord-sud, paral·lela a la muralla. Per les informacions orals, correspondria a la Mina del Pou, que venia de la zona nord, on més enllà de l'actual plaça de les Moreres es trobava el pou, des del que s'omplia i portava l'aigua a una bassa situada al sud, un cop travessat el carrer del mateix nom.
19	Mur-marge de pedra i fang, amb una cara vista corresponent a la del carrer del Pou. Per la cara interna actuava com a marge de contenció del jardí de la finca objecte de rebaix. Va ser bastit de manera solidària/alhora que la Mina del Pou, la qual el travessa.
20	Trinxera constructiva de la muralla UE 1 i els contraforts UE 2, 3, 4 i 5. Retalla en pocs centímetres la part superior del substrat natural argilós UE 15.

7. CONCLUSIONS

Els enderrocs rebaixos sota control i seguiment arqueològic a la finca núm. 16 del carrer del Pou d'Alió, on prèviament s'havia dut a terme una intervenció d'estudi de paraments del pany de muralla que aquí s'hi conserva (DÍAZ 2022), ha permès proporcionar noves dades.

D'una banda, en relació a la muralla baixmedieval que ja s'havia documentat i estudiat en la intervenció prèvia, s'ha pogut comprovar que aquesta només comptava amb una filada més de pedres del pany documentat, tant de la muralla -UE 1- com dels contraforts -UE 2, 3, 4 i 5-. És a dir, que el paviment de la caseta-barraca enderrocada i de la llosa de formigó de la zona del jardí ocultaven els 20 cm inferiors d'aquesta estructura defensiva.

S'ha pogut comprovar que just per sota apareixia el substrat natural argilós compacte, on s'havia retallat la trinxera constructiva per a col·locar aquesta primera filada de la muralla. També s'ha pogut constatar l'absència de fossat defensiu davant la cara externa de la muralla, donat que el terreny natural argilós UE 15 tenia continuïtat marcant un pendent molt lleu en sentit sud-est, sense cap retall que correspongui a un fossat.

62, 63. Vistes del tram de muralla un cop finalitzat el rebaix i els enderrocs, des de l'extrem nord de la finca (esquerra) i des de l'extrem sud (dreta).

64. Vista general de la muralla un cop finalitzats els rebaixos i enderrocs i visible tot l'alçat, amb la mina que la trenca i la travessa (UE 16).

65. Vista general de la muralla un cop finalitzats els rebaixos i enderrocs, on es pot veure al perfil el retall de la mina que la travessa.

66. Detall en alçat de la muralla, amb el contrafort UE 5 a la dreta (amb restes de morter blanc), i el contrafort UE 4 a l'esquerra.

67. Detall del contrafort UE 5, conservat a l'angle sud-est de la finca, un cop extreta la capa de morter i de rajoles que el tapava.

68, 69. Vistes de detall de la muralla un cop finalitzats els rebaixos a la finca.

70. Vista general de la muralla, amb el pany central i septentrional documentat, on es troba la mina UE 16 que la travessa perpendicularment, en primer terme.

71. Vista general de la muralla a la fi dels treballs, amb el tram central i meridional.

Els altres elements d'interès patrimonial corresponen a època contemporània, i es tracta de dues mines d'aigua que tenien el seu traçat, d'una banda, per l'actual jardí de la finca objecte de rebaix en paral·lel a la muralla -UE 18-, i una segona mina -UE 16- que prové de l'altre costat de la muralla, de la finca veïna, i que després de travessar-la agafa un traçat paral·lel a la muralla també.

D'aquestes dues mines la que prové de l'altre costat de la muralla, l'UE 16, es conserva en un traçat de 2,2 m dins la finca núm. 16 del carrer del Pou, quedant sota la finca veïna del costat oest de la muralla un tram practicable de 8,3 m.

L'altra mina es situat a l'angle nord-est de la zona de rebaix, i des de la part on es conserva que s'ha pogut visualitzar fins al límit del rebaix previst queda afectat un tram d'uns 3,5 m de longitud, i probablement es conservi, en un estat indeterminat, fins al límit de la finca amb la plaça de les Moreres, que es troba a una cota força inferior respecte a la finca del carrer del Pou núm. 16. El seu traçat és paral·lel a la muralla i provenia originalment del pou situat més enllà de la plaça de les Moreres, motiu pel qual era coneguda com la Mina del Pou. Com ja s'ha descrit, a l'angle sud-est de la finca i travessant el marge de pedra i fang UE 19, es conserva la seva sortida cap al carrer del Pou, per travessar aquest vial i omplir una bassa situada en el tros situat a l'altre costat.

8. BIBLIOGRAFIA

AJUNTAMENT D'ALIÓ 2013: "Patrimoni arquitectònic", *Pla d'Ordenació Urbanística Municipal d'Alió, Alt Camp*.

CATALUNYA ROMÀNICA 1995: *Vol. XX. El Tarragonès, el Baix Camp, l'Alt Camp, el Priorat, la Conca de Barberà*.

ENCICLOPÈDIA CATALANA: *enciclopedia.cat* [<https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/alio>]

DÍAZ GARCÍA, M. 2022: *Memòria d'intervenció arqueològica. Estudi arqueològic de la muralla d'Alió, derivat del projecte de construcció d'un habitatge al carrer del Pou, 16 (Alió, Alt Camp)*, Memòria inèdita lliurada al Servei d'Arqueologia.

IPAC: *Inventari del Patrimoni Arqueològic*. Generalitat de Catalunya [<http://invarque.cultura.gencat.cat/>].

IPAC: *Inventari del Patrimoni Arquitectònic*. Generalitat de Catalunya [<http://invarquit.cultura.gencat.cat/cerca/>].

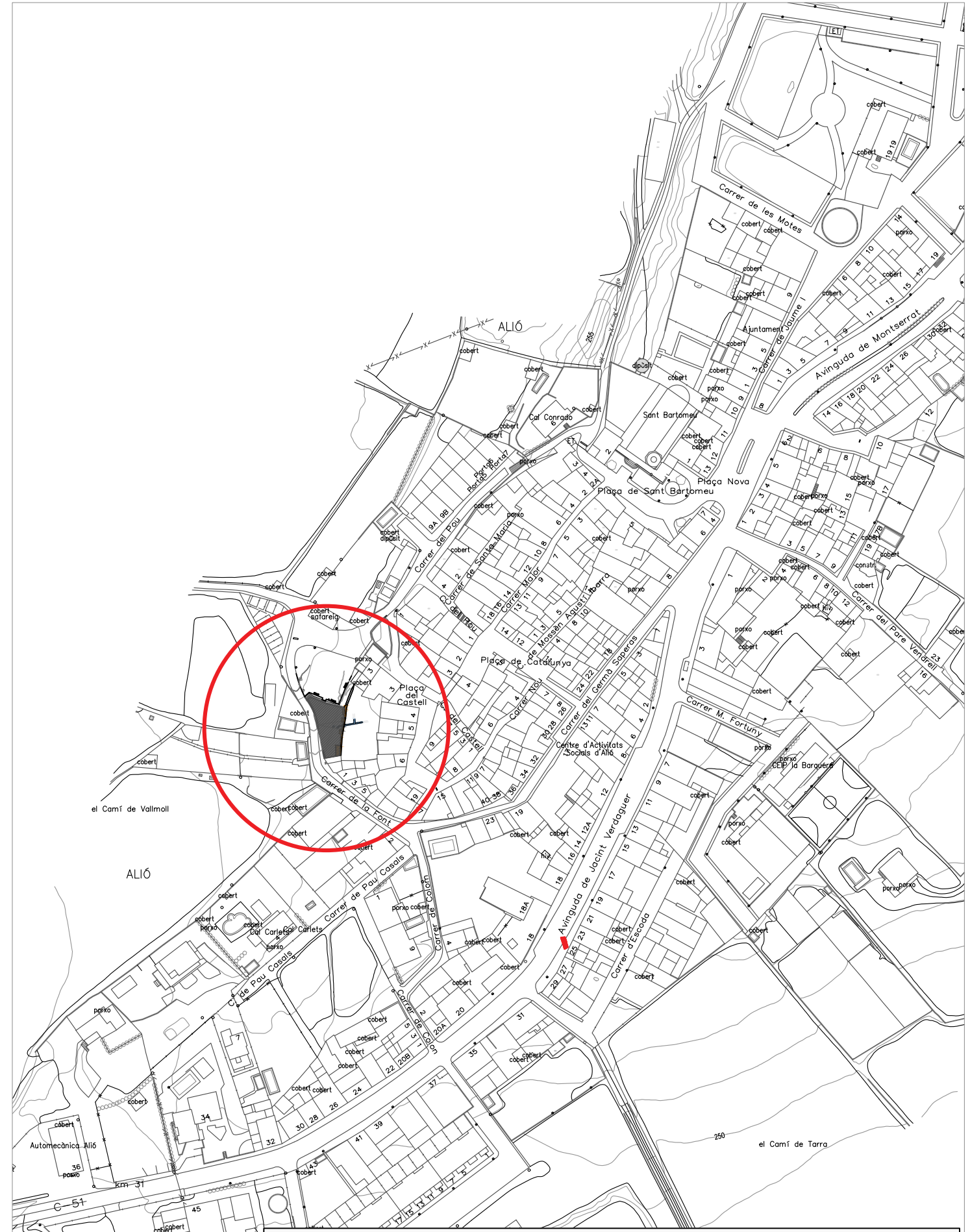
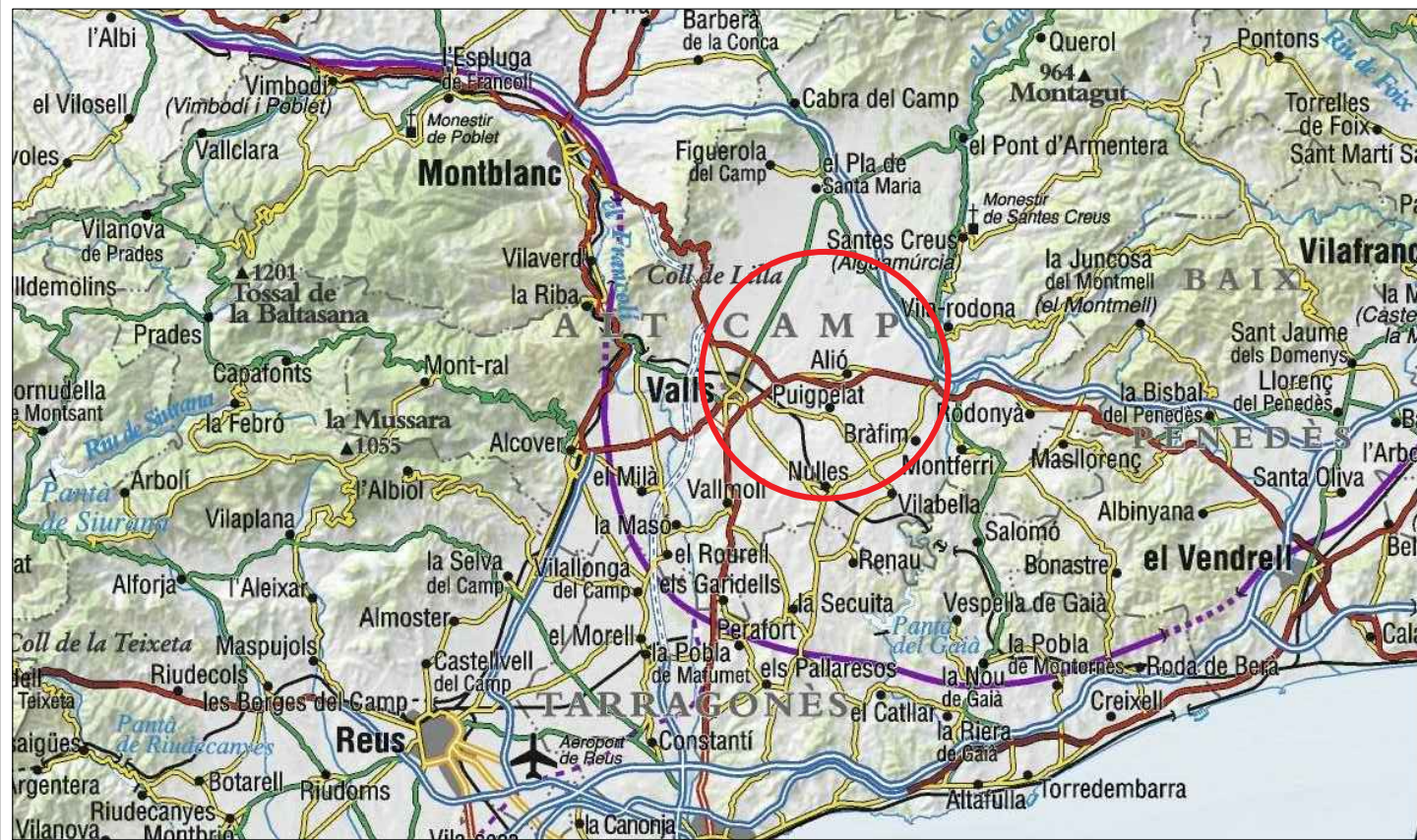
MENCHON, J. 2003: "Les muralles del Camp i la regió de Tarragona", *L'Art Gòtic a Catalunya. Arquitectura III. Dels palaus a les masies*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 142-144.

MORELLÓ, J. 2015: "Les fortificacions de Tarragona i el Camp (segles XII-XIV). Castells, viles, closes i muralles", *Podall*, 4, 470-514.

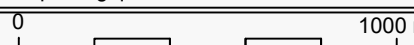

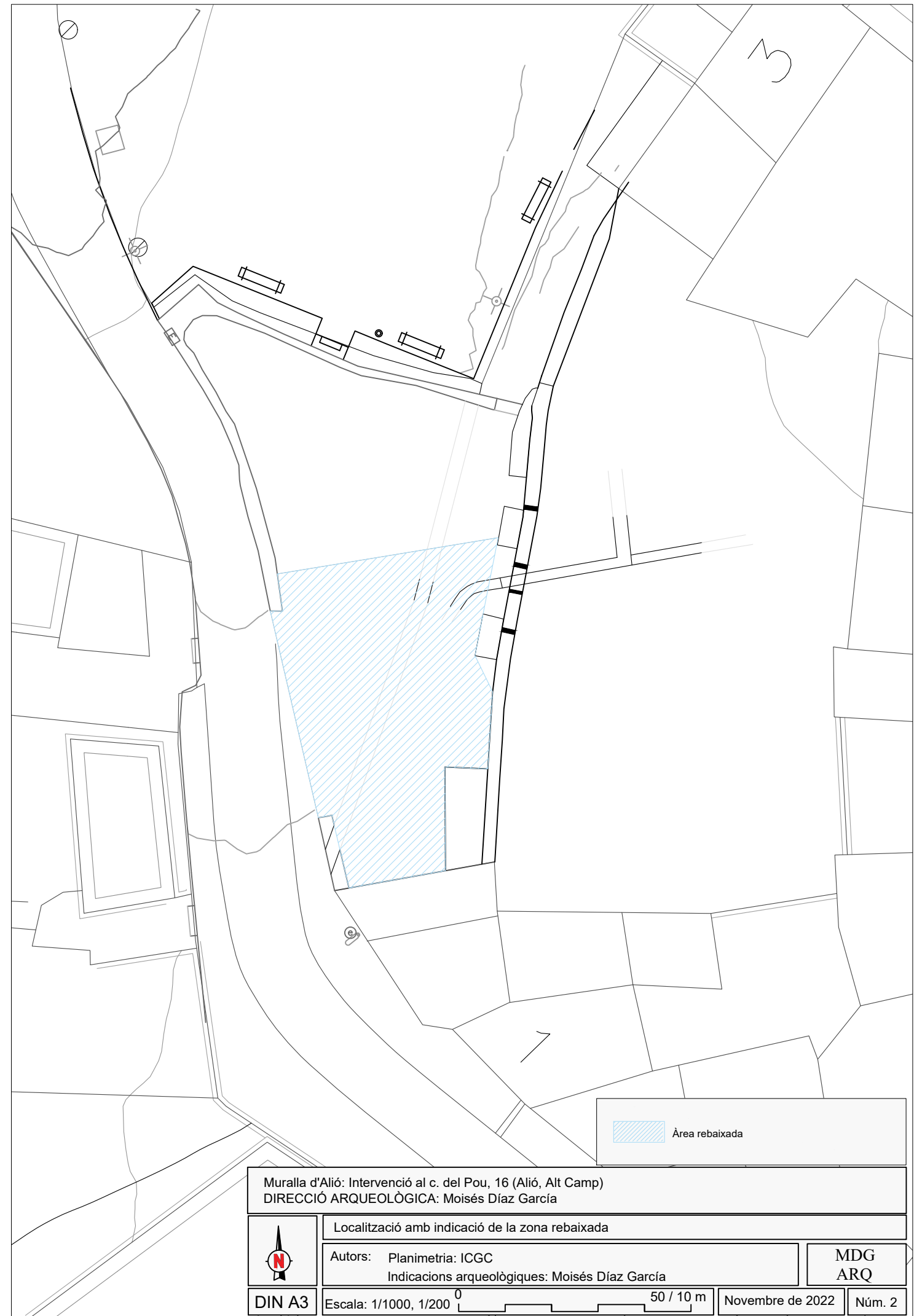
11. PLANIMETRIA

1. Localització. Escala: S/E, 1/2000.
2. Localització amb indicació de la zona rebaixada totalment i la pendent de rebaixar.
Escala: 1/1000, 1/200.
3. Planta general amb el traçat de la muralla, de les mines documentades amb el traçat hipotètic i indicació de UE. Escala: 1/100.
4. Planta detall amb el traçat de la muralla i les mines documentades, amb superposició de l'habitatge projectat . Escala: 1/75.
5. Secció A-A' del tram de mina UE 16 que travessa la muralla medieval UE 1. Escala: 1/50.
6. Seccions de la mina UE 16 (B-B' i C-C') i la mina UE 18 (D-D' i E-E'). Escala: 1/50.
7. Planta general de les evidències documentades. Escala: 1/75.
8. Alçat N-S de la muralla amb secció de la mina UE 16. Escala: 1/50.

Muralla d'Alió: Intervenció al c. del Pou, 16 (Alió, Alt Camp)
 DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Moisés Díaz García

	Localització		MDG ARQ
	Autors: Planimetria: ICGC Indicacions arqueològiques: Moisés Díaz García		
DIN A3	Escala: S/E - 1/2000		Novembre de 2022 Núm. 1

Muralla d'Alió: Intervenció al c. del Pou, 16 (Alió, Alt Camp)
 DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Moisés Díaz García

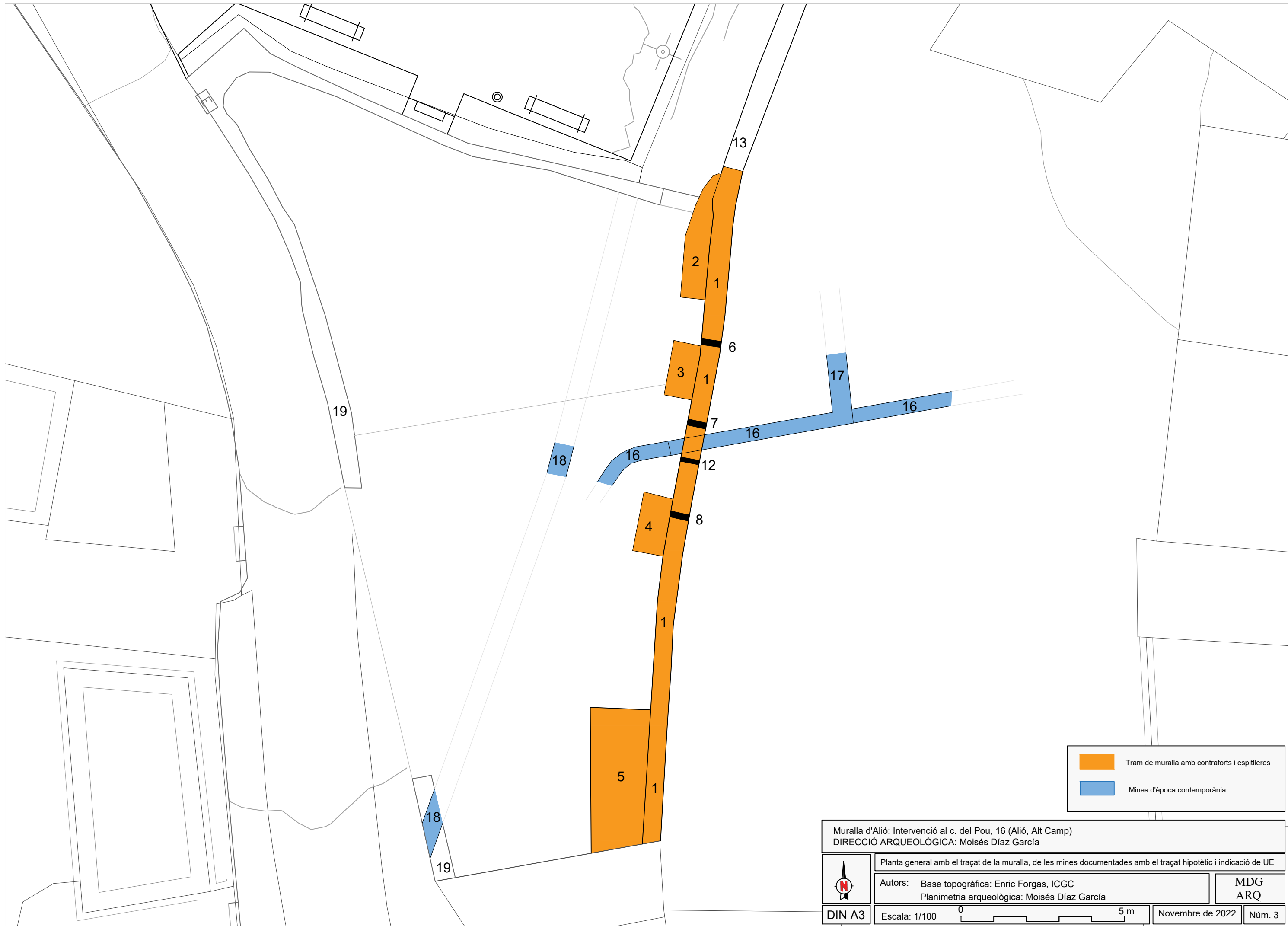
Localització amb indicació de la zona rebaxada

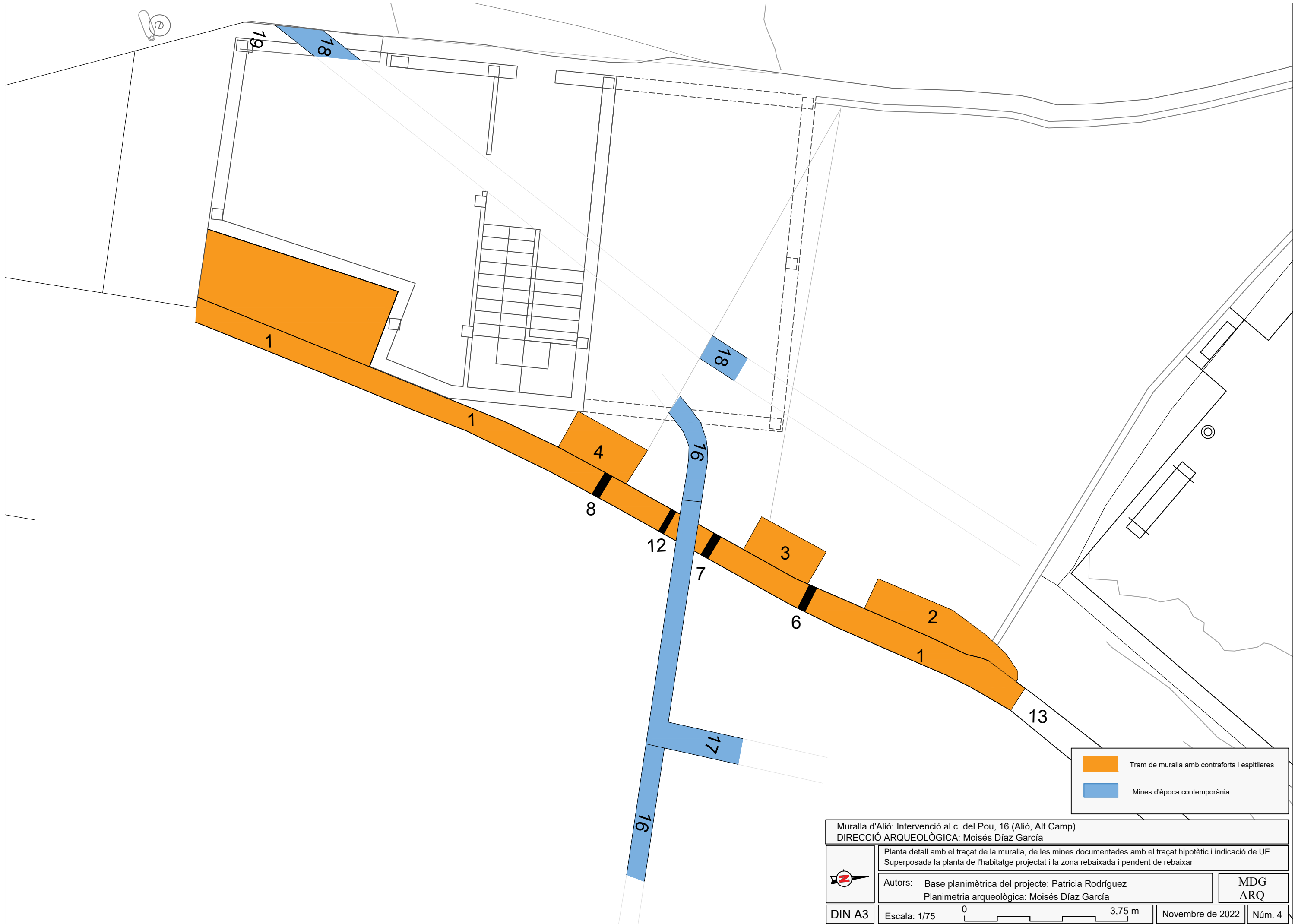
Autors: Planimetria: ICGC
 Indicacions arqueològiques: Moisés Díaz García

DIN A3 Escala: 1/1000, 1/200 50 / 10 m Novembre de 2022 Núm. 2

MDG
ARQ

Àrea rebaxada

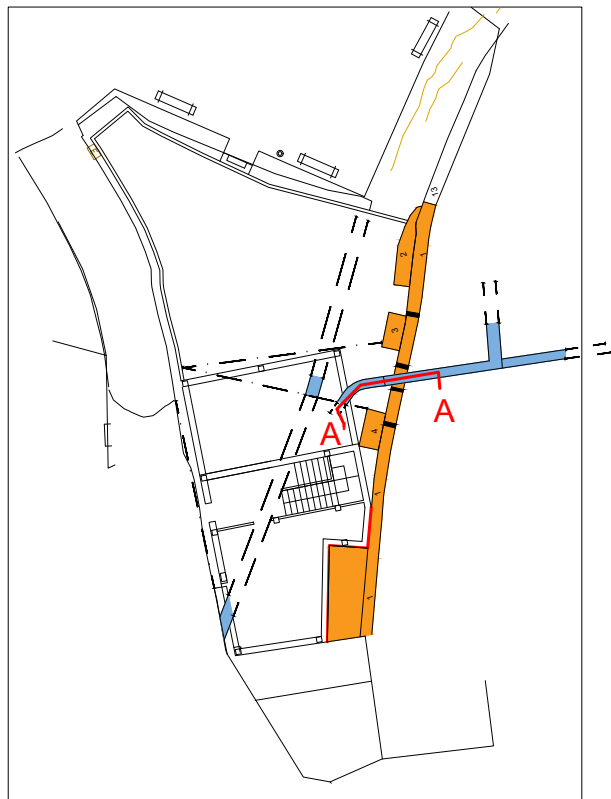
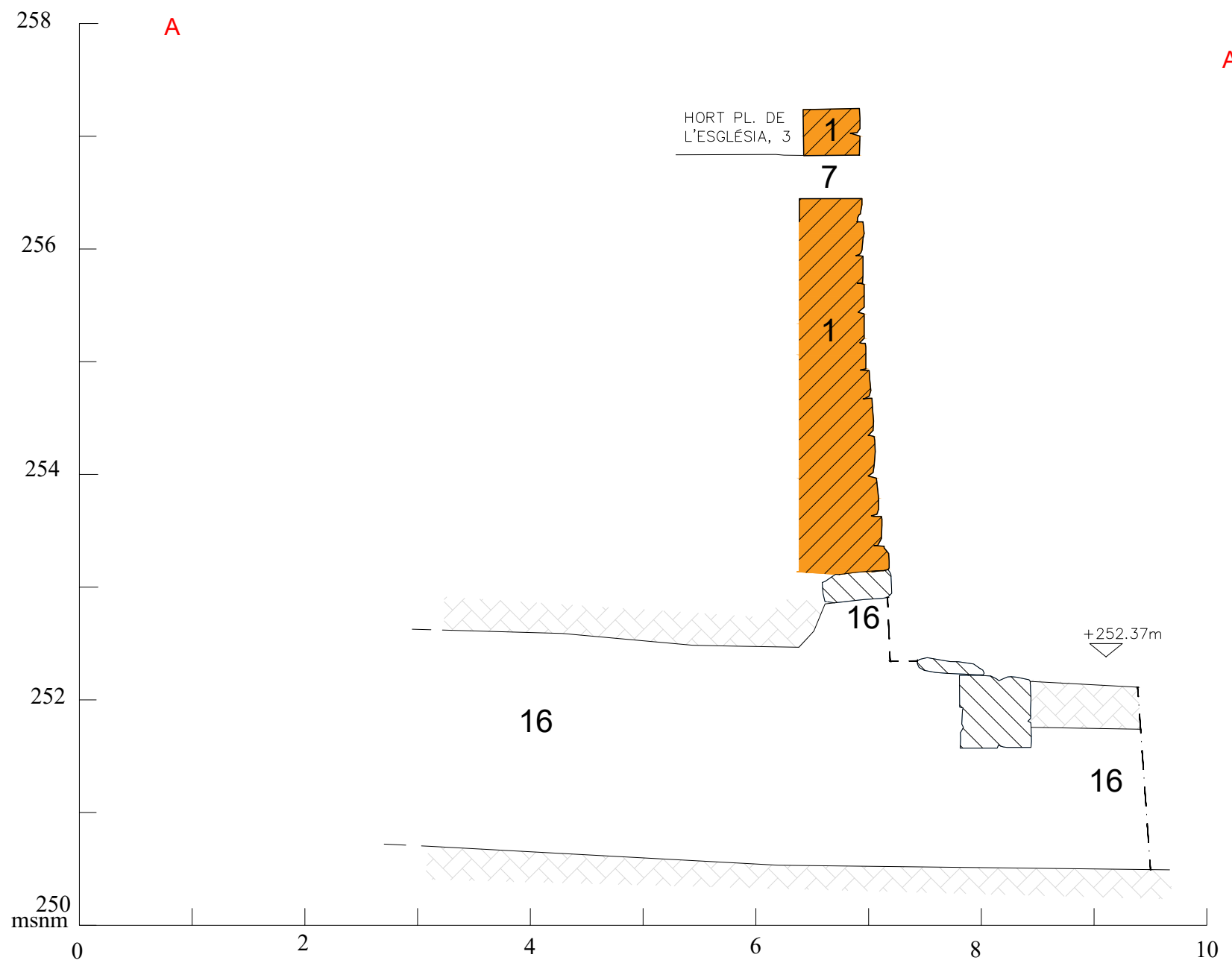
Muralla d'Alió: Intervenció al c. del Pou, 16 (Alió, Alt Camp)
 DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Moisès Díaz García

Planta detall amb el traçat de la muralla, de les mines documentades amb el traçat hipotètic i indicació de UE
 Superposada la planta de l'habitatge projectat i la zona rebaixada i pendent de rebaixar

Autors: Base planimètrica del projecte: Patricia Rodríguez
 Planimetria arqueològica: Moisès Díaz García

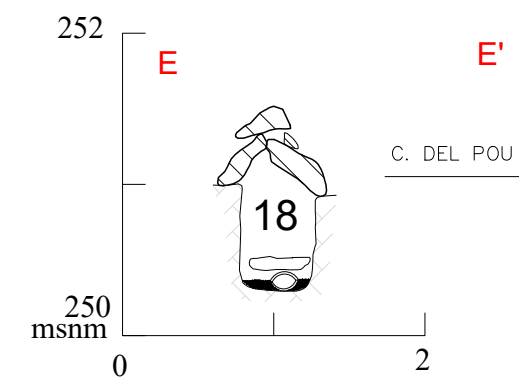
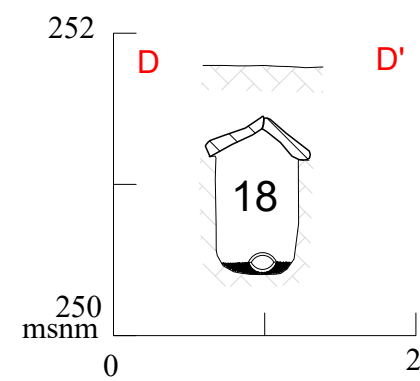
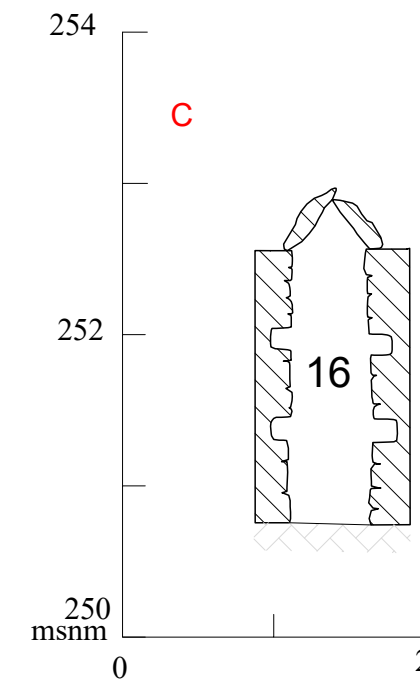
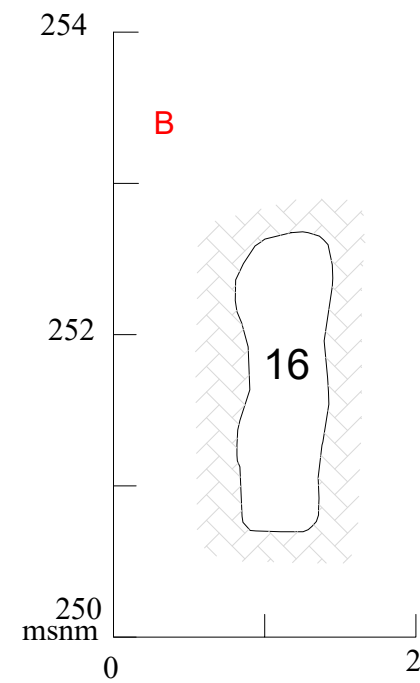
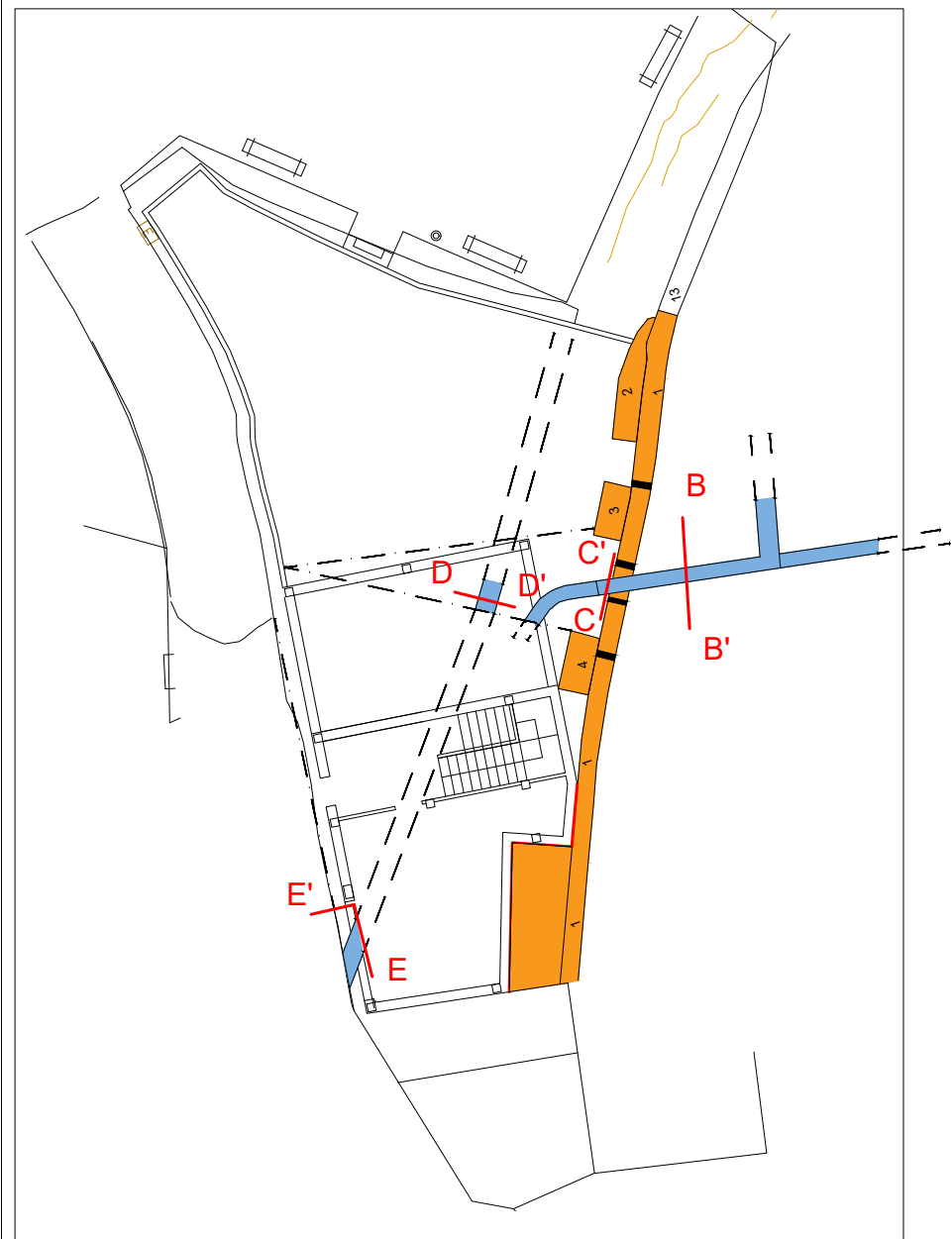
MDG
 ARQ

DIN A3 Escala: 1/75 0 3,75 m Novembre de 2022 Núm. 4

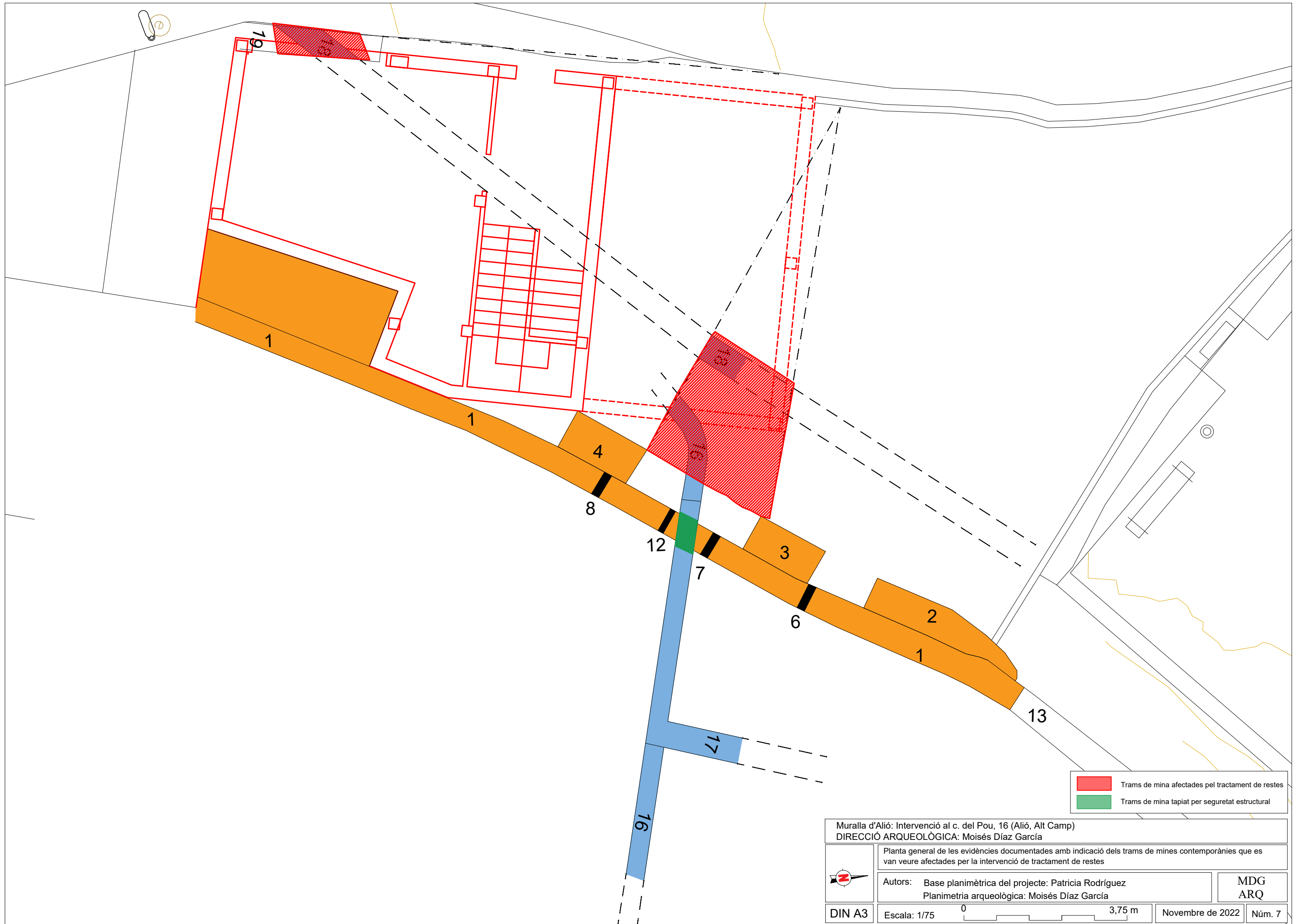

- Tram de muralla amb contraforts i espitlleres
- Mines d'època contemporània

Muralla d'Alió: Intervenció al c. del Pou, 16 (Alió, Alt Camp) DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Moisès Díaz García			
	Secció A-A' del tram de mina UE 16 que travessa la muralla medieval UE 1		
Autor: Moisès Díaz			MDG ARQ
DIN A3	Escala: 1/50		Novembre de 2022 Núm. 5

Muralla d'Alió: Intervenció al c. del Pou, 16 (Alió, Alt Camp) DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Moisès Díaz García			
	Seccions de la mina UE 16 (B-B' i C-C') i la mina UE 18 (D-D' i E-E')		
	Autor: Moisès Díaz		
DIN A3	Escala: 1/50		Novembre de 2022 Núm. 6

- Trams de mina afectades pel tractament de restes
- Trams de mina tapiat per seguretat estructural

Muralla d'Alió: Intervenció al c. del Pou, 16 (Alió, Alt Camp)
 DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Moisès Díaz García

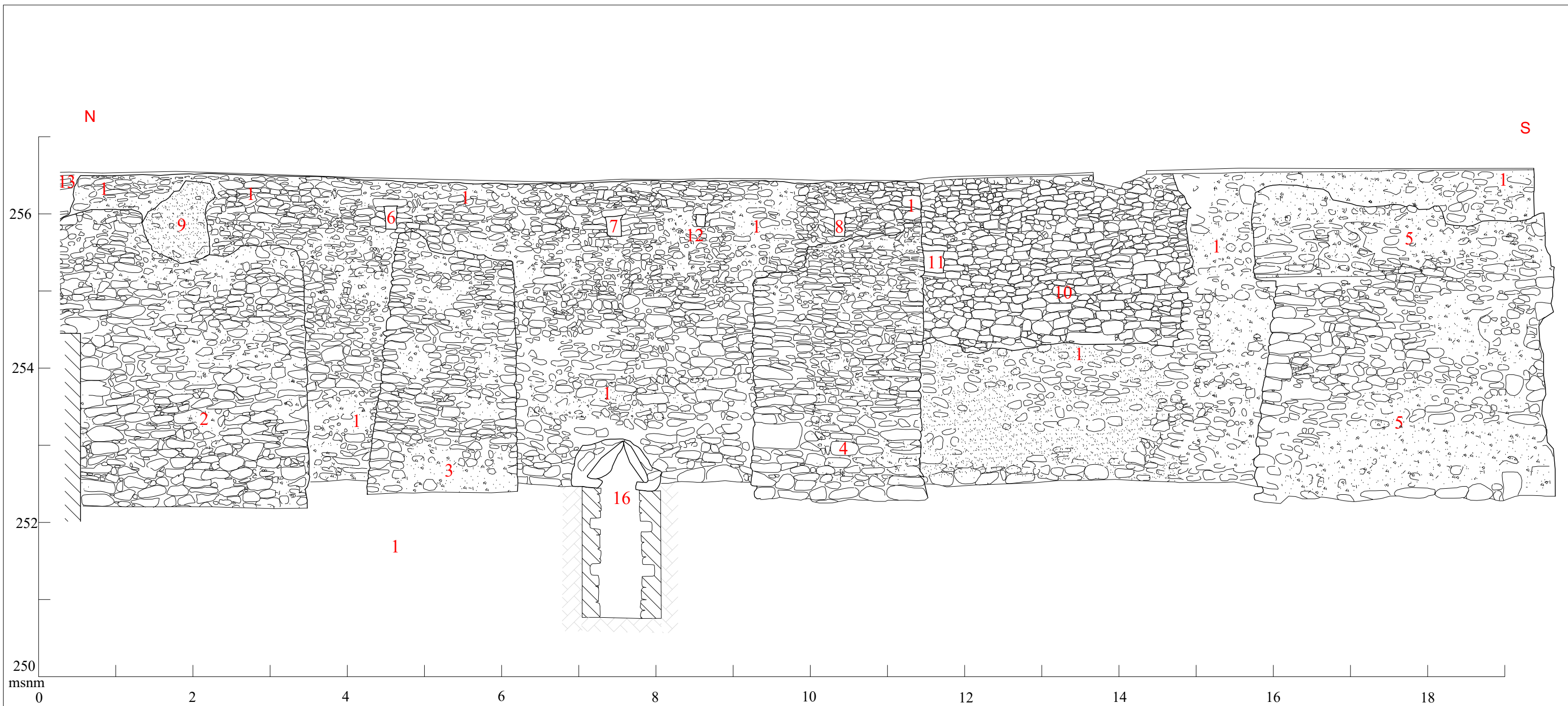
Planta general de les evidències documentades amb indicació dels trams de mines contemporànies que es van veure afectades per la intervenció de tractament de restes

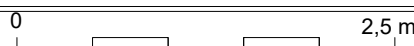
Autors: Base planimètrica del projecte: Patricia Rodríguez
 Planimetria arqueològica: Moisès Díaz García

MDG
 ARQ

DIN A3 Escala: 1/75 0 3,75 m Novembre de 2022 Núm. 7

Muralla d'Alió: Intervenció al c. del Pou, 16 (Alió, Alt Camp)			
DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Moisés Díaz García			
	Alçat N-S de la muralla un cop finalitzats els enderroc, amb secció de la mina UE 16		
	Autor: Moisés Díaz		MDG ARQ
DIN A3	Escala: 1/50 	Novembre de 2022	Núm. 8